

TEMA OM ÆLDRE FORSKERE

Grønnegård: Du skal stoppe, hvis du ikke laver en skid

SIDE 20

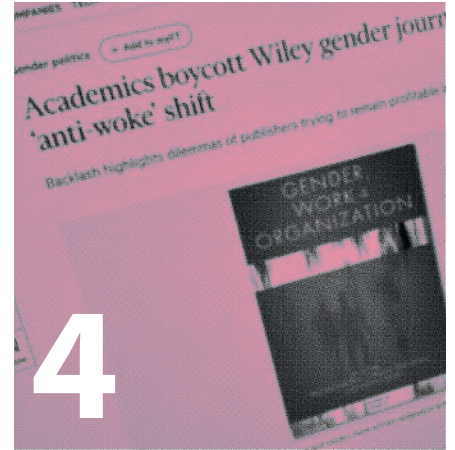
FLERE FORSKERE FORTSÆTTER UFORTRØDENT EFTER PENSIONSALDEREN

Det er en glædelig udvikling, at forskere har lyst til at formidle deres viden, længe efter at de kunne være gået på pension, lyder det fra ministeren, universiteterne og fagforeningerne.

NY FORSKERBEVÆGELSE VIL GENREJSE DEN FRIE FORSKNING

15 forskere har været samlet i Göteborg for at formulere et manifest, der skal danne grundlag for en forskerbevægelse og et arbejde for en genrejsning af den frie forskning.

KØNSFORSKERE I STRID MED TIDSSKRIFT – ER BLEVET FOR KOMMERCIELT OG ANTI-WOKE

En strid om ansættelsen af tre nye chefredaktører for tidsskriftet Gender, Work & Organization har fået de toneangivende forskere inden for feltet til at forlade tidsskriftet i protest.

FORSKERE DELTE LEDERROLLE – NU EFTERSPØRGER DE DEBAT OM NYE LEDELSESFORMER PÅ UNIVERSITETERNE

Svava Riesto og Henriette Steiner delte lederrollen i forbindelse med et forskningsprojekt, selvom kolleger advarede om, at det kunne skade deres karriere. Nu efterspørger de, at lignende eksperimenter spredes ud i større målestok. **Side 9**

UNDERSØGELSE: UNIVERSITETERNE KAN BLIVE MEST PÅVIRKET AF KUNSTIG INTELLIGENS

Universiteter og højere læresteder ligger helt i top over brancher med arbejdsfunktioner, der kan udføres af ChatGPT og lignende værktøjer, konkluderer ny undersøgelse. **Side 11**

LÆRING: STUDERENDE SKAL GENOPTRÆNES I DYBDELÆSNING

Læsningen af bøger og lange tekster er ikke en selvfølgelig kunnen for børn og unge i dag. Men dybdelæsning er en didaktisk vigtig kompetence, og derfor må studerende hjælpes på vej, siger læseforsker. **Side 14**

FORSKNINGSBILLEDER: VIDENSKABSIKON OG FILMHJELT

Med en cocktail af kernefysik, politik og etiske dilemmaer er filmen om Robert Oppenheimer blevet en gigantsucces både kommercielt og kunstnerisk. **Side 16**

GRØNNEGÅRD: DU SKAL STOPPE, HVIS DU IKKE LAVER EN SKID

Jørgen Grønnegård Christensen har igennem snart et halvt århundrede dissekeret den offentlige forvaltning for danskerne. Og den 79-årige professor har ingen planer om at stoppe, medmindre beskeden en dag lyder: "Nu er det altså noget gammelmandsrøvl." **Side 20**

PENSIONEREDE FORSKERE VIL VÆRE EN FRI OG KRITISK STEMME I DEN OFFENTLIGE DEBAT

Med alderen følger en forpligtelse til at blande sig i den offentlige debat, siger stifterne af et seniorforum på Københavns Universitet for pensionerede professorer og lektorer. **Side 23**

NETVÆRK SKAL HJÆLPE KVINDelige PH.D.ER UD AF AKADEMIA

Lillian Wilde vil skabe et netværk, hvor man kan hjælpe hinanden til en karriere uden for universiteterne. **Side 25**

VIS DIN PH.D.: EKSKLUDERENDE DESIGN SKUBBER HJEMLØSE UD AF BYEN

Carsten Hvid Nielsen skriver en ph.d. om design af bænke, hegn og skilte, der har til formål at skubbe hjemløse og andre socialt udsatte grupper ud af byen. Han håber at kunne starte en samtale om, hvorvidt den slags ekskluderende design er den rigtige vej at gå. **Side 26**

NAVNE

Udnævnelser, priser og bevillinger. **Side 28**

BAGSIDE: FORSKERDANSK ER FUCKED

Forskere kan ikke tale ordentligt dansk, men sprogeksperter nægter at deltage i Forskerforums hylekor.

BLAD 2/2024

Medlemsblad for DM's universitets- og forskningsinstitutionsansatte. Løsabonnementer: IDA, Pharmad Danmark, Psykologforeningen og Djøf.

Bladets leder skrives på skift af formanden og næstformanden for DM Universitet, Forskning og Uddannelse. Bladets leder udtrykker fælles holdninger.

Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Ansvarshavende redaktør:
Troels Kølln (tko@dm.dk).

Redaktionelle medarbejdere:
Redaktør Claus Baggersgaard (cbl@dm.dk),
Journalist Lasse Højsgaard (lah@dm.dk).

Øvrige henvendelser:
Sekretær Sidse Rølle Jakobsen (srj@dm.dk).

Redaktionens adresse:
Forskerforum, Peter Bangs Vej 30,
2000 Frederiksberg, telefon: 38 15 66 55.

Oplag: 3.588 eks.
Udkommer 6 gange i 2023.

Forsidefoto: Sara Galbiati.

Grafisk produktion: OTW A/S.

Næste udgivelse: 21. juni 2024.

Uddannelsesbeskæringer truer Danmarks fremtid

Af Brian Arly Jacobsen,
fmd. for DM Universitet,
Forskning & Uddannelse

Det har siden sommerens aftale om kandidatreformen været offentligt kendt, at der skulle ske en beskæring i antallet af studiepladser. Det i sig selv er en trist kendsgerning drevet af visionsløse politikere, der kun kender til deregulering og manglen på dialog med sektorens ansatte. Men det, der nu udfolder sig, ligner ikke blot en beskæring, men en hensynsløs huggen væk af muligheder og drømme for unge mennesker landet over. Fra næste år forventes universiteterne at skulle skære ikke blot otte procent af deres optag som tidligere annonceret, men hele ti procent. Dette justerede tal fremstår som en tyv i natten, der sniger sig ind og stjæler unges fremtidsudsigter med en pludselig forøgelse af nedskæringerne med yderligere 580 studiepladser til en samlet reduktion på 2.700 studiepladser over hele landet. Dette kommer oven i allerede aftalte dimensioneringstiltag, som vi endnu ikke har set konsekvenserne af på arbejdsmarkedet.

Dimensioneringspolitikken nuværende kurs synes at overse nødvendigheden af en bredspektret akademisk befolkning, der er i stand til at tænke kritisk, innovativt og bidrage til samfundet på mange forskellige måder. Humaniora spiller en afgørende rolle i dette ved at fostre færdigheder i kritisk tænkning, kommunikation, viden om sprog og forståelse af kulturelle og sociale dynamikker. At skære ned på disse uddannelser baseret på en kortsigtet opfattelse af arbejdsmarkedets behov er ikke kun en misforståelse af humanioras værdi, men også en undervurdering af disse fagområders evne til at tilpasse sig og være relevante i et stadigt skiftende jobmarked.

Det er væsentligt at fremhæve, at dimittendledigheden for humanister er faldet markant de seneste to år. Ifølge en analyse fra DM fra november 2023 er dimittendledigheden for humanistiske kandidater faldet betydeligt, og det forventes at fortsætte de kommende år. Helt konkret estimeres et fald i ledigheden fra 23 procent i 2018 til forventet

“
At tage disse beslutninger baseret på kortfristede økonomiske beregninger og demografiske prognoser uden en dybtgående diskussion af de langsigtede konsekvenser er både uansvarligt og farligt.

seks procent i 2023 og 2024, samtidig med at antallet af humanistiske dimittender stabiliseres omkring 4.100.

Dette taler direkte imod den præmis, at der er en overflødighed af kandidater inden for humaniora, som ikke kan finde beskæftigelse. Det illustrerer en klar forbedring af beskæftigelsessituationen for humanistiske kandidater, hvilket underminerer argumentet for drastiske nedskæringer baseret på dimittendledighed. Herudover er tilgangen til de humanistiske bacheloruddannelser faldet med 36 procent fra 2016 til 2022, hvilket indebærer, at et yderligere pres på disse uddannelser gennem dimensionering kan risikere at underminere fagfelter, der er på vej til at opnå en mere stabil beskæftigelsesrate, og små fagområder, som typisk er lukningstruede, når der skal dimensioneres.

Denne nedskæring skaber en situation, hvor universiteterne står over for alvorlige økonomiske udfordringer. Et universitets økonomi er tæt knyttet til antallet af studerende, og en reduktion heri kan have vidtrækkende konsekvenser for både kvaliteten af uddannelserne og universiteternes evne til at opretholde forskellige forskningsområder.

Dertil kommer den globale dimension af vores uddannelsespolitik. Ved at skære ned på universiteterne risikerer

Danmark at miste sin indflydelse på international forskning og udvikling. I en tid, hvor lande som Kina, Indien, USA og Sydkorea intensiverer deres forsknings- og uddannelsesinvesteringer, står Danmark ved en skillevej. Skal vi virkelig acceptere at blive mere afhængige af forskere, opdagelser og innovationer fra udlandet? Dette truer med at underminere Danmarks position i frontlinjen på områder som life science, pædagogisk forskning, forskning i sprog og kultur, den grønne omstilling og it.

Men denne diskussion mangler dybden af et kritisk perspektiv på, hvorfor netop universiteterne skal bære byrden af at forme fremtidens arbejdsstyrke under en ensidig præmis. Der spørges ikke, hvorfor vi ikke har en bredere diskussion om, hvilke fag vi skal og kan uddanne os til som danskere, og hvilke vi i højere grad kan tillade os at importere i lyset af en vigende demografi. Alle brancher skrider efter arbejdskraft – fra restaurationer og it-sektoren til forskningstunge virksomheder. Så hvorfor er det lige de akademiske uddannelser, der skal skæres tilbage? Og hvorfor baseres dimensioneringen på et lokalt eller regionalt perspektiv, der medfører skævvridning mellem landsdele? Og hvorfor bliver man ved med at basere dimensionering på forældede ledighedstal for akademikere?

Denne nyeste udvikling i 'dimensioneringen' af de danske universiteter bør vække til alvorlig bekymring. Det er ikke kun en nedskæring af tal; det er en nedskæring af muligheder, udvikling af erhvervsliv, drømme og den fremtidige velfærd for hele vores samfund. At tage disse beslutninger baseret på kortfristede økonomiske beregninger og demografiske prognoser uden en dybtgående diskussion af de langsigtede konsekvenser er både uansvarligt og farligt. Det er tid til at tænke sig om en ekstra gang, inden man reducerer adgangen til uddannelse, som er en grundpille i et oplyst og progressivt samfund. ■

Mere end 500 kønsforskere boykotter tidsskrift – er blevet for kommercielt og anti-woke

En strid om ansættelsen af tre nye chefredaktører for tidsskriftet Gender, Work & Organization har fået de toneangivende forskere inden for feltet til at forlade tidsskriftet i protest. Forlaget afviser kritikken af ansættelsesprocessen.

Mindst 545 forskere, der er tilknyttet tidsskriftet Gender, Work & Organization som redaktører, bedømmere, bidragydere og læsere, har trukket sig i protest mod ansættelsen af tre nye redaktører og en generel kommerciel mainstreaming af tidsskriftet.

Gender, Work & Organization har de sidste 30 år været blandt de toneangivende tidsskrifter inden for den feministiske kønsforskning i ledelse og organisation med en stor troværdighed, et godt renommé og en høj ranking, men nu har forlaget fjernet alt, hvad der før stod om kritisk køns-, race- og queerteori, fra beskrivelsen af tidsskriftets formål og rækkevidde. Forlaget kalder det en teknisk fejl, men teksten er fortsat ikke kommet tilbage.

Den 7. marts indsendte i første omgang 345 forskere deres opsigelse til forlaget Wiley, hvilket betyder, at de ikke længere vil indsende deres forskningsartikler til tidsskriftet eller fagfællebedømme andres artikler. Siden har mindst 200 forskere tilsluttet sig protesten.

En af initiativtagerne er Mie Plotnikof, lektor ved DPU – Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse på Aarhus Universitet.

Hun forklarer, at det på den ene

side er en klassisk konflikt mellem et kommercielt forlag, der ejer, publicerer og tjener penge på forskernes produktion, og så de mange forskere, der uden at få betaling for det skaber indholdet. De seneste fem år har de oplevet, at de kommercielle interesser er kommet til at fylde mere og mere, hvilket har ført til øget pres på resurser, maksimering af antallet af udgivelser og forsøg på mainstreaming.

Redaktører hentet fra andre forskningsfelter

Ifølge Mie Plotnikof udløste det konflikten, at forlaget ansatte tre nye chefredaktører uden at inddrage redaktionen eller lytte til forskerne. Der har hidtil eksisteret et armlængdeprincip, som nu er udfordret, fordi forlaget har truffet beslutning om den akademiske ledelse hen over hovedet på forskerne.

“De har hyret tre nye chefredaktører fra mere mainstream business-forskningsfelter som marketing og entreprenørskab. De to af dem har ikke tidligere været tilknyttet tidsskriftet hverken som redaktører, bedømmere eller bidragydere, og den sidste har været i berøring med tidsskriftet, men ikke som en central aktør. Den videnskabelige ledelse består nu af forskere fra et andet område end vores eget, til trods for at meget kvalificerede forskere fra redaktionsgruppen var blandt ansøgerfeltet,” siger Mie Plotnikof og fortsætter:

“Man skal huske på, at vi forskere gør arbejdet gratis. Vi har brugt mange timer på at opbygge tidsskriftet, nogle har viet 30 år af deres karriere til det. Det har været vores akademiske hjem, og derfor har vi også kun trukket os som absolut sidste udvej.”

Hun fortæller, at der har manglet transparens i forhold til at få indblik i

ansættelsesprocessen og indflydelse på udvælgelse af kandidater. Forskerfællesskabet havde gjort en stor indsats for at finde kvalificerede ansøgere, og det resulterede i, at der kom gode ansøgninger i sommeren sidste år, men ved juletid fik de pludselig at vide fra forlagets kommercielle ledelse, at nu var de nye chefredaktører blevet ansat.

“At man fravælger de interne ansøgere, som er yderst kvalificerede, ser vi som et tegn på, at man fra forlagets side ønsker at præge retningen og ledelsen af tidsskriftet. Når disse nyansatte så også er fra mere mainstream forskningsfelter, er det et tegn, vi læser som et forsøg på at mainstreame tidsskriftet og marginalisere den mere kritiske del, der også dækker critical race theory og queerstudier. Et område, som ellers har været en vital del af tidsskriftets løbende udvikling af sin identitet og sit brand som førende på området,” siger hun.

Overvejer muligheder

Mie Plotnikof siger, at de i første omgang prøvede at gå i dialog med Wiley, der ikke virkede interesseret i at finde en løsning.

De fik hurtigt slettet deres adgang til computersystemet hos forlaget, og de fik ikke mulighed for at lave en overdragelse af de artikler og temanumre, som allerede var i gang med at blive bedømt.

Til gengæld var forlaget langsom til at slette nogle af de mest prominente navne på forskere på hjemmesiden.

“Mere end 500 har dog i praksis vendt tidsskriftet ryggen, heriblandt alle de centrale navne inden for vores forskningsfelt, så de kan umuligt lave det

“Man skal huske på, at vi forskere gør arbejdet gratis. Vi har brugt mange timer på at opbygge tidsskriftet, nogle har viet 30 år af deres karriere til det. Det har været vores akademiske hjem, og derfor har vi også kun trukket os som absolut sidste udvej.”

Mie Plotnikof, lektor ved DPU – Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse på Aarhus Universitet.

samme tidsskrift. De er begyndt at sende mails ud om, hvor hurtigt og nemt det er at publicere hos dem, så det tyder på, at de vil sænke kvalitetskravene,” siger hun.

Ifølge Mie Plotnikof overvejer de oprørske forskere i øjeblikket deres næste skridt.

En af mulighederne er at danne deres egen forening og udgive deres eget tidsskrift, men de vil i så fald skulle stå på egne ben uden adgang til hjælp til grafisk design, opbygning af hjemmeside, serverplads og så videre. Til gengæld slipper de for alle de indbyggede problemer, der er forbundet med at samarbejde med et kommercielt forlag.

De kan også prøve at forhandle med et andet forlag og måske få en aftale med bedre vilkår.

“Et helt konkret problem her og nu er, hvor vi skal publicere. Det er et særligt alvorligt problem for yngre forskere, så vi har sagt til dem, at de ikke skal trække artikler tilbage, som de allerede har indsendt til bedømmelse, men det har en del gjort alligevel i ren protest,” siger Mie Plotnikof. ■

SVAR FRA WILEY

Forskerforum har tilbudt Wiley at svare på kritikken fra forskerne, men forlagets presseafdeling henviser til et skriftligt svar sendt til mediet Omnibus på Aarhus Universitet. Derudover har de ikke yderligere kommentarer til sagen.

Wileys vicepræsident for publishing development, Allyn Molina, skriver:

“Tidsskriftet har været ejet og administreret af Wiley i mange år, og vores mål er at levere viden, som repræsenterer interesserne og fremmer behovene i det fællesskab, som det betjener. Det betyder for eksempel, at vi reagerer på nye og forskelligartede forskningsområder, som afspejler det stigende udvalg af indlæg til tidsskriftet. Vi har ikke implementeret nogen ændringer i vores formål, omfang, kvalitet eller antallet af artikler publiceret i tidsskriftet. Vi er skuffede over, at afgående medlemmer af redaktionen har sagt op i stedet for at samarbejde med os for at sikre fortsat succes for dette afgørende vigtige tidsskrift. Vi er dog fortsat sikre på tidsskriftets fremtid og visionen for den nye redaktion, som vil bygge videre på tidsskriftets stærke fundament.”

Om processen i forbindelse med ansættelsen af nye chefredaktører skriver hun:

“Tidsskriftets nye redaktører blev valgt efter en grundig og inkluderende proces med den åbne opfordring til ansøgninger og flere runder med samtaler, som involverede en afgående redaktør, repræsentanter fra redaktionen og et tilknyttet redaktørhold. Baseret på den samlede feedback fra processen valgte vi det hold af redaktører, som var bedst rustet til at lede tidsskriftet fremad. Når vi ansætter nye redaktører til Wiley-ejede og Wiley-administrerede tidsskrifter, gennemgår vi omhyggeligt ansøgernes akademiske meritter og inkluderer nuværende medlemmer af redaktionen i processen. I dette tilfælde søgte vi kandidater fra det tidligere redaktionelle hold og uden for det hold. Vi overvejede kraftigt flere kandidater fra redaktionsholdet, og vi var skuffede, da de fratrådte. Ved at overveje en bred vifte af ansøgere sigter vi mod at undgå at skabe et ensidigt hold og undgå at begrænse mulighederne for et bredere udvalg af forskere. Vi har ikke haft til hensigt at mainstreame tidsskriftet, og vi har – som tidligere nævnt – ikke ændret vores mål eller omfang.”

Ny forskerbevægelse vil genrejse den frie forskning

Gennem en dagslang 'open space'-session fik deltagerne cirkuleret og diskuteret sig frem til indholdet af et manifest for en forskningsfrihedsbevægelse.

Over en weekend i Göteborg lykkedes det 15 forskere at formulere et manifest, der skal danne grundlag for en forskerbevægelse og et arbejde for en genrejsning af den frie forskning.

Der er noget galt i vores forskningsverden. Vi trænger til et skifte, en genfødsel.

Sådan – omtrent – var den fælles tanke blandt 15 forskere, der i begyndelsen af april samledes i Göteborg til noget så episk som stiftelsen af en frihedsbevægelse. 'The Creation of a Free Scientist Movement' var navnet på symposiet, der blev holdt over en lang weekend.

Bag arrangementet stod det lidt umage makkerpar Ole Wæver og Maria Toft – henholdsvis professor ved Københavns Universitets Institut for Statskundskab og forhenværende ph.d.-studerende samme sted. Allerede i 2022 begyndte de at kime med modstandsklokken med initiativet 'Sæt forskningen fri' og et frihedsbrev, der blev underskrevet af flere tusinde forskere og overrakt ved et møde med forskningsministeren. Symposiet i Göteborg var videreførelsen af disse tanker, men nu på nordisk plan.

Nogle gange mister myrer orienteringen og følger blindt hinanden rundt i en 'myremølle', til de dør af udmattelse. Den allegori brugte Maria Toft i sit oplæg om forskningen i dag.

15 forskere fra nordiske universiteter mødtes på Humanistiska fakulteten i Göteborg for at diskutere og finde fælles veje til den ægte forskningsfrihed.

“Vi siger nej til det bestående og søger mod en helt grundlæggende forandring. Særligt blandt yngre forskere fornemmer jeg en dybfølt længsel mod noget andet. Mod det, der engang var nerven i videnskab,” sagde Maria Toft til Universitetsavisen inden symposiet.

Og i samme artikel supplerede Ole Wæver: “På alt for mange fag fortæller kolleger, at ingen længere diskuterer, hvor deres forskningsområde er på vej hen, eller hvad de drømmer om at udvikle. For det er jo ikke længere dem, der træffer de vigtige beslutninger – det gør ledelsen.”

Forskere i myremøllen

Forskningsfrihed – det er det kampråb, som kan samle de fleste forskere. Men hvad forstår man egentlig ved det begreb, og hvad er det, der truer forskningsfriheden?

De spørgsmål findes der mange svar på. Og det stod hurtigt klart, da de 15 fysiske deltagere havde bænket sig i mødelokalet på 'Humanisten' på Göteborgs Universitet. For den brogede flok, der dækkede diverse områder og stillingsniveauer lige fra ph.d.-studerende til professorer og med arbejdspladser i både Norge, Sverige og Danmark, havde meget forskellige syn på, hvor forskningens fundamentale problemer ligger, og hvor en frihedsbevægelse skal pege sine våben hen.

“Vi begyndte som idealister ligesom alle unge forskere. Men så mødte vi systemet,” fortalte Maria Toft og Ingvild Bergom Lunde, leder af den norske ph.d.-organisation SiN, i deres fælles oplæg, der ligesom skulle sætte stemningen.

De henviste til undersøgelser fra både Norge og Danmark, der viser, at kun få ph.d.-studerende og postdocs vil anbefale deres arbejde til andre, og mange overvejer at droppe ud.

“Det er først og fremmest et ofte giftigt og konkurrencepræget arbejdsmiljø, der får ph.d.er til at forlade faget. Dernæst kommer lønnen og udsigten til at skulle arbejde som løstansat i mange år. Den tredje faktor er kravet om mobilitet,” fortalte Maria Toft.

Under oplægget viste de blandt andet et billede af en såkaldt 'myremølle' – et fænomen, hvor myrer mister orienteringen og blot følger hinanden rundt i en cirkel, indtil de dør af udmattelse.

“Nogle myrer er faktisk klar over, at det er forkert, men de fortsætter alligevel, for de tør ikke andet. Hvis man vil ændre retning, kan man ikke gøre det alene. Vi er nødt til at gøre det sammen,” lød deres opfordring.

Revolutionere eller modificere?

For andre deltagere var det andre temaer, der bekymrede. Som for eksempel May-Linda Magnussen, kønsforsker og professor ved Universitetet i Agder.

“Jeg oplever, at der er en indsnævring af, hvad vi regner for god forskning. Det er, som om vi i større grad outsourcer kvalitetsvurderingen af forskning ved at basere den på bestemte kriterier. For eksempel er det ikke god forskning, hvis det ikke er internationalt, eller hvis det ikke er publiceret i niveau 2-tidsskrifter. I et sundt miljø vil der være mange ideer om, hvad god forskning er,” fortalte hun.

Arrangørerne var gået systematisk til værks og havde på forhånd bedt deltagerne udpege de største udfordringer for

forskningen. I en rangering af svarene efter hyppighed lå markedsføring af forskningen som det oftest nævnte problem. Herefter finansieringsproblemet; arbejdsmiljø og magtstrukturer; kvantitetsfokus; personlig og intellektuel chikane; pres og angreb udefra med videre.

Løsningsforslagene var lige så forskellige: samarbejde og interdisciplinaritet; fokus på kollektive frem for individuelle præstationer; kollektiv/deltagende ledelse, positiv opfattelse af diversitet; mere 'blødt' fokus i forskningskvalitetsvurderingen med videre.

Og hvor hårdt skal man gå til vafflerne i sin forandring? Er det en blodig revolution eller blot en justering, der er brug for? Nogle indvendte, at forskningssystemet historisk set har været velfungerende, og at eksempelvis konkurrenceelementet også har en berettiget funktion i forhold at fremme kvaliteten.

Eller som Karolina Enquist Källgren, lektor i idehistorie ved Stockholms Universitet, sagde: “Min erfaring er, at kollektive beslutninger ikke nødvendigvis er de bedste beslutninger. Hvis man trækker ideer om for eksempel kreativitet ned over hovedet på folk, bliver det ikke kreativt. Vi må have et system, der tillader mange måder at gøre tingene på, også de traditionelle.”

Det store indkog

Den store opgave og udfordring, som gruppen havde foran sig, var at samle disse mange perspektiver og ideer i et manifest for den nye bevægelse.

Men også det var der en plan og metode for. Mads Ejsing, postdoc ved Institut for Tværkulturelle og Regionale

➔ studier på Københavns Universitet, fik lov til at lede skriveprocessen.

“Kriteriet er ikke: Jeg er enig i formuleringen, men: Jeg kan leve med den,” forklarede Mads Ejsing indledende sine forskerkolleger.

Han sendte deltagerne ud i den weekendtomme bygning i en såkaldt ‘open space-session’. Parvis skulle de forsøge at tale sig frem til ét emne hver, der er så vigtigt, at det skulle prioriteres i manifestet. Forslagene kom på plancher, der fik hver sin vært for efterfølgende ‘kaffeaftaler’, hvor alle cirkulerede rundt og diskuterede formuleringer.

Op sådan blev det ved. I løbet af lørdagen kogtes det brede emnefelt lidt efter lidt ind til den bouillonterning, som manifestet skulle være. Et ambitiøst projekt, som Elin Fugelsnes, redaktør for det norske magasin *Forskningsetikk*, der også var i Göteborg for at skrive om begivenheden, bemærkede:

“Jeg kender til arbejdet, når de nationale forskningsetiske komiteer i Norge skal formulere retningslinjer for de forskellige fagområder, og det tager gerne mindst et år. Så det er ret vildt, at de udarbejder det her manifest på en weekend.”

Men ikke desto mindre ... søndag var manifestudkastet klar.

“Vi kunne ikke inkludere alt, men vi har en retning, og vi har en tone,” sagde Maria Toft, da hun på et onlinemøde præsenterede resultatet for interesserede, der ikke havde mulighed for at være fysisk til stede.

Demokratisk ledelse og bløde værdier

Manifestet konstaterer indledningsvist, at friheden til selv at stille forskningsspørgsmål er udfordret af finansieringshensyn, topstyring og samfundsværdier. Den frihed skal vindes tilbage, og der skal opbygges et demokratisk og autonomt forskningssystem.

Hvad det nærmere går ud på, konkretiseres i 15 punkter opdelt i fire temaer. Blandt de mere håndfaste forslag kan nævnes demokratisk kontrol med universiteternes ledelse, rotation af ledelseshverv, begrænsning af lønforskelle og tenure til al VIP-personale. Andre af punkterne adresserer et forskningsmiljø, hvor blødere værdier er mere i højsædet – værdier som empati, omsorg, intuition og leg. Og så er der krav om anerkendelse og beskyttelse af forskeres ret til at engagere sig i politiske debatter og samfundsproblemer – også gennem aktivisme.

Mange punkter og emner. Men meget blev også siet fra. For eksempel overlevede kønsaspektet ikke fra de indledende diskussioner.

“Det er det kompromis, vi kunne blive enige om,” konstaterede Maria Toft og bemærkede også et andet udkomme af diskussionerne, nemlig at bevægelsens navn blev ændret til ‘Movement For a Free Academia’.

Manifestet vil ligge åbent for underskrifter på hjemmesiden freeacademia.org frem til 20. maj, som er International Academic Freedom Day, og som bevægelsen vil bruge som anledning til at sende manifestet og underskrifterne til relevante politikere.

Arbejdet med manifestet og Movement For a Free Academia fortsætter i forbindelse med et nyt symposium til sommer, hvor der skal opstilles konkrete mål, og bevægelsen skal organiseres mere formelt.

Symposiet blev arrangeret i samarbejde med Nordisk Sommeruniversitet. ■

GÖTEBORG-MANIFESTET

Manifestet for ‘Movement For a Free Academia’ har følgende 15 punkter. Hvert punkt er yderligere beskrevet i manifestet, og teksterne i parentes er Forskerforums resume. Manifestet kan findes på www.freeacademia.org.

Frihed & magt

1. Fordel magten
(Magten skal deles og decentraliseres, blandt andet gennem stillingsrotation, demokratisk ledelse og en uafhængig ombudsmand).
2. Sikre forskere
(Større støtte og sikkerhed for ikkefastansatte, langsigtet mål om tenure for alt videnskabeligt personale).
3. Ledelse som et kollektivt ansvar
(Lederpositioner skal være midlertidige, lønrammer skal sikre et fladt hierarki).
4. Omfavn organisatorisk mangfoldighed
(Anerkendelse af både VIP- og TAP-personalets roller og betydning).

Fællesskab & omsorg

5. Fremme et omsorgsfuldt sprog
(Fokus på værdier som glæde, empati, omsorg, intuition, kvalitet og leg frem for effektivitet, kvantitet, produktivitet, excellence og impact).
6. Anerkend forskere som hele og forskelligartede væsner
(Personlig integritet og værdier skal beskyttes og respekteres i forskningsmiljøet).
7. Tid til omsorg og tænkning
(Prioritering af tid som resource).

Viden & kommunikation

8. Forskning som vejviser til viden
(Forskning bør spille sammen med andre former for vidensproduktion og reflektere over sin egen rolle og måde at skabe viden på).
9. En forpligtelse til at kommunikere
(Akademikere er forpligtede til at formidle deres forskning og samtidig have syn for, at forskningen i sig selv rummer kontroverser og diversitet).
10. Muliggørelse af en mangfoldig forskning
(Diversitet i perspektiver og metoder er en vej til tværfaglighed og nye ideer).
11. En forskningsverden, der engagerer sig i samfundsmæssige udfordringer
(Forskere skal støttes i deres samspil med andre forskningsfelter og en fælles relation til samfundsmæssige udfordringer).

Roller & rettigheder

12. Beskyttelse af universitetet
(Beskyttelse af universitetets mange aspekter, herunder rum for læring, eksperimenter, åbne undersøgelser og samspil med samfundet).
13. Forskernes rettigheder
(Forskere har ret til at deltage i politiske debatter og protester).
14. Aktiv støtte for eller imod bestemte forhold i samfundet samt aktivisme er legitime former for formidling
(Forskernes aktive engagement i samfundsmæssige spørgsmål skal ikke udelukkes og sanktioneres).
15. Demokratiske rum for uenighed
(Der skal sikres rum for uenighed og plads til diversitet og forskellige synspunkter).

Forskere delte lederrolle – nu efterspørger de debat om nye ledelsesformer på universiteterne

Svava Riesto og Henriette Steiner, begge lektorer ved Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning på Københavns Universitet, har delt lederrollen i forbindelse med forskningsprojektet 'Kvinder i dansk arkitektur', selvom kolleger advarede om, at det kunne skade deres karriere. Deres erfaringer er så gode, at de efterspørger, at lignende eksperimenter spredes ud i større målestok.

Ofte hører man kun om stjerneforskeren, der har gjort en ny fantastisk opdagelse. Måske bliver forskningsgruppen, der har gjort meget af rugbrødsarbejdet, også nævnt i en bisætning, men billedet er af den ene funkulende geniale stjerneforsker, som tilmed oftest er en mand.

Det er ikke en retvisende opfattelse af, hvordan viden bliver til i projekter, hvor flere forskere skaber viden sammen, mener de to lektorer Svava Riesto og Henriette Steiner, så da de for tre et halvt år siden skulle i gang med forskningsprojektet 'Kvinder i dansk arkitektur – 1925-1975', ledte de efter en alternativ måde at lede deres forskningsgruppe på.

“Projektet handler blandt andet om at gøre op med ideen om den enlige stjernearkitekt, da det ofte er et samarbejde mellem flere personer, der ligger bag den arkitektur, vi bevæger os rundt i til hverdag. Vi ville ikke præsentere kvinderne som nye helte, men vise, at arkitektur i perioden er blevet til i samarbejder mellem mange mennesker. Derfor ville det også være imod selve forskningsprojektets etos at tænke det som et projekt med en senior- eller stjerneforsker ved roret,” siger Henriette Steiner.

Raketter og stjerner

Nogle kendte modeller for forskningsledelse som raketmodellen og stjerneklubben, der er udviklet af ledelsescoach Søren Barlebo, var ikke den rigtige løsning i den sammenhæng.

I raketmodellen er der én forsker, der leder et laboratorium, et projekt eller center mod et givent mål. Raketten kan med stjerneforskeren i spidsen nå fjerne galakser med de yngre forskere som brændstof, men de risikerer at falde af undervejs mod de store opdagelser eller i værste fald brænde ud.

I stjerneklubben er forskellige forskere løst knyttet sammen og deles om infrastruktur, men arbejder relativt uafhængigt, og ledelsesopgaverne fordeles tilfældigt mellem de forskellige seniorforskere. Ledelsesstrukturen er godt nok forholdsvis flad, men der mangler den tydelige ledelse og målstyring, som Svava Riesto og Henriette Steiner gerne ville opnå i forbindelse med projektet.

Svava Riesto fortæller, at deres mål var at skabe et godt miljø for dem, der var med i projektet, hvor det var tydeligt og fair, hvordan ressourcerne blev prioriteret,

uden at det betød, at alle skulle have præcis det samme, og hvor projektdeltagerne kunne arbejde sammen mod et fælles mål.

“Vi spurgte os selv, hvordan vi laver god projektledelse med de vilkår, der er på universiteterne, med mange tidsbegrænset ansatte og en meget hierarkisk ansættelsesstruktur. Vi var meget opmærksomme på, at forskere tidligt i deres karriere typisk er dybt afhængige af kolleger i faste stillinger eller i ledelsespositioner, og vi har også i forbindelse med kampagnen #PleaseDontStealMyWork set, at yngre kolleger oplever, at forskningsprojekter ikke altid ledes på en god måde. Vi har forsøgt at skabe nogle etisk holdbare rammer med bedre udviklingsmuligheder for de tidsbegrænset ansatte, hvor de kan realisere deres udviklingsønsker og lykkes med deres egne delprojekter,” siger Svava Riesto.

Delt ledelse bruges i kreative brancher

Svava Riesto og Henriette Steiner valgte en model, der i stigende grad benyttes i arkitektur-, kunst- og kulturverdenen i ind- og udland, hvor ledelsesopgaven varetages af to ligestillede personer. Det ses allerede i den kreative branche hos udstillingsstedet Spritten i Aalborg og i arkitekttegnerstuer som Cobe. I kunstverdenen er der også en bevægelse i forståelsen af kunstnerrollen fra den enkeltstående kunstner til fællesskabet og samarbejdet, hvilket kom til udtryk, da den prestigefyldte Turner Prize i 2015 blev givet til en gruppe unge arkitekter, der arbejder under navnet Assemble.

De siger, at andre ikke skal indføre delt ledelse for at spare tid, fordi de faktisk samlet har brugt flere timer på opgaven, men det er godt givet ud, da det er lykkedes at skabe et kreativt engagerende arbejdsfællesskab, hvor de mange forskellige fagligheder og perspektiver i gruppen kunne komme i spil og skabe den bedst mulige forskning.

“Det har styrket projektet og gjort det mere robust, at vi har haft en åben dialog, hvor vi talte tingene igennem og dermed har fået flere perspektiver ind. Vi har helt sikkert truffet nogle mere kvalificerede beslutninger og valg end ellers, fordi vi var to, så det har været et ekstremt frugtbart makkerskab,” siger Henriette Steiner.

Opbyggede fælles 'vi'

De lægger dog ikke skjul på, at der også er udfordringer i forbindelse med delt

ledelse. Blandt andet kan medarbejderne og samarbejdspartnere synes, at det er forvirrende, fordi der er tvivl om, hvem 'chefen' er, og hvem der har ansvaret i sidste ende.

De byggede derfor også et stærkt 'vi' op, som gjorde, at havde en ansat fået 'go' fra den ene, bakkede den anden det 100 procent op, så de tog ejerskab over fælles beslutninger, også selv om de måske havde haft forskellige synspunkter i begyndelsen.

De har også oplevet nogle utilsigtede strukturelle barrierer, for eksempel i forbindelse med fondsansøgninger, hvor det normalt er én forsker, der søger om midlerne. De har dog kunnet løse det, fordi de har mange forskellige finansieringskilder til deres projekt. De efterspørger dog, at universiteter og fonde overvejer, hvordan de bedre kan understøtte forskellige former for ledelse.

De to havde heller ikke haft et så tæt samarbejde inden projektet, og de har lært, at det ud over tid og engagement også kræver tillid, accept af forskelligheder, en høj grad af kommunikation og et rum for konflikter og tilgivelse at arbejde så tæt sammen. Til gengæld har gevinsten været stor, fordi projektet er blevet meget bedre.

“Vi håber på, at vores erfaringer kan bidrage til at skabe mere mangfoldige ledelsesformer i universitetsverdenen, fordi god ledelse skaber bedre forskningsprojekter,” siger Svava Riesto og tilføjer, at de meget gerne hører fra andre, der har gjort sig lignende erfaringer med forskningsledelse. ■

OM PROJEKTET

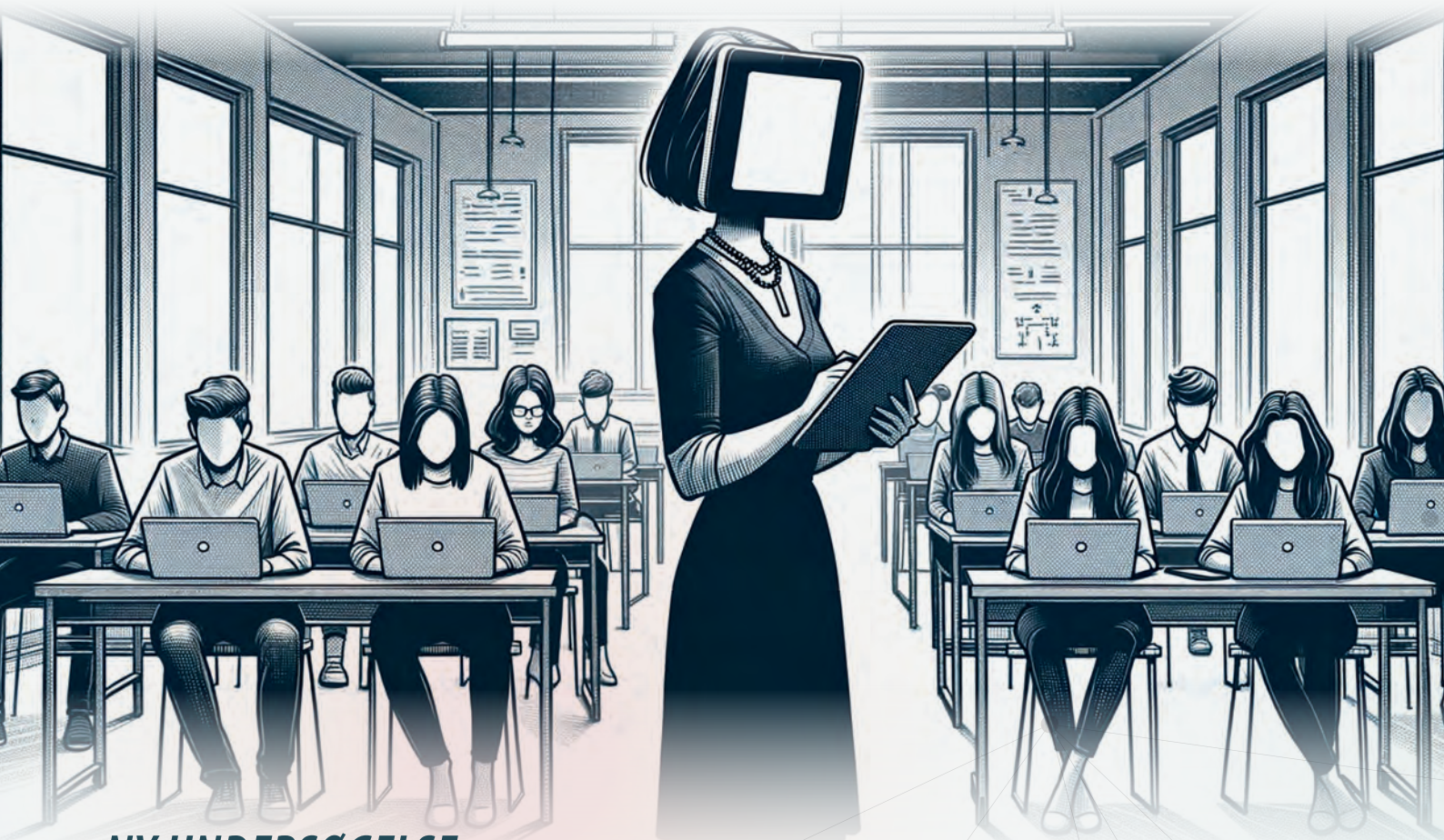
Projektets navn: Kvinder i dansk arkitektur.

Formål: Forskningsprojektet skal synliggøre ufortalte historier om dansk arkitektur ved at fokusere på kvinders bidrag til arkitektfagene i perioden 1925-1975.

Hvor: Forankret på Sektion for Landskabsarkitekter, Planlægning og Samfund, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning på Københavns Universitet.

Støttet af: Realdania, Danmarks Frie Forskningsfond, Statens Kunstfond, Landsbyggefonden, Karin og Georg Boyes Fond.

Udgivelser: Der er udgivet en række forskningsartikler, essays og bøger, blandt andet 'Ufortalte historier – om kvinder, køn og arkitektur i Danmark' fra 2023.

NY UNDERSØGELSE

Kunstig intelligens kan overtage flest arbejdsopgaver på universiteterne

Undervisning og forskning ved universiteter og højere læreanstalter ligger helt i top over brancher med arbejdsfunktioner, der kan udføres af ChatGPT og lignende værktøjer, der gør brug af kunstig intelligens, konkluderer ny undersøgelse. Ekspertter frygter, at den teknologiske udvikling vil skabe et A- og et B-hold blandt de ansatte.

Hvis du forsker og underviser på et universitet eller andre højere læreanstalter, må du med stor sandsynlighed forberede dig på store forandringer i dit arbejdsliv de kommende år.

Videregående uddannelsesinstitutioner topper nemlig listen over brancher, hvor arbejdsfunktionerne i høj grad kan udføres af kunstig intelligens i stedet for af mennesker, viser en ny undersøgelse foretaget af Danmarks Statistik.

Undersøgelsen fokuserer på store sprogmodeller, der er et værktøj inden for generativ kunstig intelligens. Den

mest kendte er ChatGPT, som efter lanceringen i november 2022 fik mere end 100 millioner aktive brugere.

Ifølge undersøgelsen har arbejdsfunktioner, der overvejende består af kognitive rutineopgaver, mest potentiale til at blive udført af ChatGPT og lignende værktøjer.

Juridisk arbejde har størst potentiale efterfulgt af undervisning og forskning, og helt i bunden af listen findes maling og rensning af bygninger. Ser man på brancheniveau, er det de 58.500 beskæftigede inden for videregående uddan-

nesinstitutioner, der samlet set er mest eksponeret i Danmark i forhold til store sprogmodeller, efterfulgt af advokatvirksomheder.

Kan udføre kognitive opgaver

Fenja Søndergaard Møller, der er specialkonsulent i Danmarks Statistik, og som har gennemført undersøgelsen i samarbejde med Ole Teutloff og Johanna Einsiedler, der begge er tilknyttet Københavns Universitet, forklarer, at et værktøj som ChatGPT udmærker sig ved at understøtte opgaver som skrivning eller programmering.

Omvendt er ChatGPT ikke til megen hjælp, når en væg skal males eller en vej brolægges, så hvis man har et fysisk arbejde, er det selvsagt sværere at gøre direkte brug af sprogmodeller, end hvis man er lektor.

Oversættelser, præsentationer, litteratursøgning og faglig formidling er nogle af de mest åbenlyse anvendelsesmuligheder for videnskabeligt personale.

Mulighederne er formentlig flest inden for humaniora og samfundsvidenskab, men naturvidenskabelige forskere kan også bruge AI til kodning, formler, håndtering af data og til kvalitetssikring af programmering for eksempel ved at sætte et stykke kode ind og spørge ChatGPT'en, om der er fejl i den.

Læger og andre, der udfører medicinsk forskning, kan i mindre grad erstattes af kunstig intelligens, da en sprogmodel selvfølgelig ikke kan gennemføre laboratorieforsøg.

Hun understreger, at det ikke betyder, at faggrupper med manuelle jobfunktioner ikke også bliver ramt af AI-udviklingen via indførelsen af robotteknologi, men de er ikke emnet for undersøgelsen, der har sprogmodellerne i fokus.

Maling kræver mere armstyrke

Fenja Søndergaard Møller forklarer, at de har taget udgangspunkt i data fra USA, hvor forskere har undersøgt, hvilke evner det kræver at udfylde samtlige stillingsbetegnelser på det amerikanske arbejdsmarked. Eksempelvis vægter fysisk armstyrke højt i forbindelse med malerarbejde. På den baggrund har de udregnet den beskæftigelsesmæssige AI-eksponering (AI Occupational Exposure), som de i undersøgelsen har kombineret med registerdata fra Danmarks Statistik for at kunne foretage en vurdering af, i hvor stor udstrækning forskellige jobfunktioner i Danmark kan udføres af kunstig intelligens.

“Scoren viser, i hvor høj grad menneskelige evner og forskellige AI-applikationer er beslægtede på tværs af forskellige jobfunktioner. Den kan betragtes som et mål for potentialet ved at anvende teknologien, men uden at komme nærmere ind på, om AI kommer til at supplere, ændre eller erstatte menneskeligt arbejde,” siger Fenja Søndergaard Møller.

Hun tilføjer, at de har fravalgt at vurdere, i hvilken udstrækning de nye muligheder vil blive udnyttet, og om det vil føre til besparelser, effektiviseringer og afskedigelser.

“Det er i høj grad en ledelsesmæssig og en politisk beslutning, i hvilken udstrækning og hvordan AI implementeres på arbejdspladsen. Det kan også ses som en mulighed for at gøre arbejdet mere effektivt i stedet for som noget, du skal frygte vil erstatte dig. Jobindholdet vil måske ændre sig, men det er ikke nødvendigvis sådan, at du bliver overflødig. Måske bliver det i virkeligheden sjovere at gå på arbejde, fordi rutineopgaver kan klares hurtigere og dermed give plads til de mere innovative og kreative elementer af jobfunktionerne,” siger Fenja Søndergaard Møller.

Hun tilføjer, at arbejdsfunktioner sjældent vil kunne erstattes fuldt ud af AI, men der kan godt være specifikke sæt af kompetencer, der bliver efterspurgt mindre fremover.

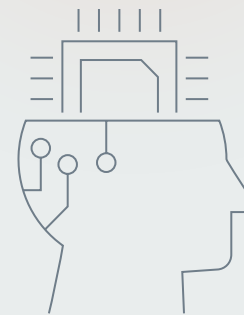
“Forskere, der kan finde ud af at bruge kunstig intelligens, vil kunne publicere mere forskning, skrive flere forskningsansøgninger og arbejde hurtigere og mere effektivt.”

David Dreyer Lassen, prorektor for forskning på Københavns Universitet

Ledere vil høste fordelene

Mads Rosendahl Thomsen, der er professor og leder af Center for Language Generation and AI på Aarhus Universitet, mener, at vi netop nu står ved en skillevej i forhold til brugen af ChatGPT og andre store sprogmodeller i organisationer.

Hidtil har udviklingen været drevet meget bottom-up, ved at nogle fremsynte og teknikglade medarbejdere på eget initiativ er begyndt at eksperimentere med at bruge ChatGPT, men han ser tegn på, at virksomheder stille og roligt er begyndt at arbejde systematisk med det.

“Vi er stadig lidt i honeymoonfasen, men organisationerne skal snart til at forholde sig til, hvordan de vil bruge AI. Vi ser ind i en top-down-drevet udvikling, hvor ansatte vil få besked på at bruge de nye muligheder, fordi lederne vil rationalisere og høste fordelene,” siger Mads Rosendahl Thomsen.

Han tilføjer, at metodefrihed og kompleksiteten i opgaverne måske gør, at det ikke er universiteterne, der vil se de største påtvungne ændringer med det samme.

Han mener, at brugen af AI på universiteterne kan medføre flere ting:

Vi kan se ind i en virkelighed med øget konkurrence mellem universiteterne og mellem forskerne, hvor de, der forstår at bruge de nye teknologiske muligheder, får en fordel, fordi det vil gøre dem meget mere produktive end deres kolleger.

En anden mulighed er, at det vil føre til bedre forskning og undervisning og et lavere stressniveau blandt de ansatte, fordi teknologien vil gøre det lettere at nå opgaverne. Det vil være tiltrængt efter en årrække med mange besparelser på universiteterne.

“Måske vil det frigøre ressourcer, så vi kan skabe bedre vilkår og højere kvalitet, men jeg kan godt frygte, at udviklingen denne gang kommer til at gå så stærkt, at det får voldsomme konsekvenser. Nogle bliver superperformere, fordi de kan finde ud af at bruge AI, hvilket vil få andre til at se svagere ud,” siger Mads Rosendahl Thomsen og fortsætter:

“Det er meget forståeligt, at det kan føre til modstand og ærgrelse, hvis man eksempelvis har brugt årevis på at dygtiggøre sig som oversætter, og ChatGPT eller andre værktøjer nu kan gøre arbejdet på sekunder. Verden bevæger sig på nogle områder hurtigere, end hvad der virker fair,” siger han.

Giver yngre forskere en fordel

David Dreyer Lassen, prorektor for forskning på Københavns Universitet, tror ikke, at ChatGPT og lignende sprogmodeller vil påvirke antallet af ansatte på universiteterne på den korte bane, men teknologien kan gøre, at universiteterne får mere ud af deres ressourcer, og det vil også være et værktøj, der vil udvide mulighederne, man har som forsker og underviser.

På længere sigt forudser han, at AI vil føre til, hvad der kaldes Skill-biased Technological Change, altså det at en ny teknologi kun gavner arbejdstagere med de rette kvalifikationer og skader arbejdere uden de rette kompetencer, som derfor risikerer at miste deres job eller at opleve faldende realløn.

“Forskere, der kan finde ud af at bruge kunstig intelligens, vil kunne publicere mere forskning, skrive flere forskningsansøgninger og arbejde hurtigere og mere effektivt. Hvis du er bedre til at bruge ChatGPT end din kollega på nabokontoret, vil du løbe fra vedkommende, så det vil give yngre forskere, der generelt er hurtigere til at tilegne sig ny teknologi, et skub fremad,” siger David Dreyer Lassen, der dog ikke er nervøs for, at forskere bliver helt overflødige.

“Forskere vil stadig skulle få gode ideer, men AI kan være med til at vise, hvor du skal lede og lave rugbrødsarbejdet, fordi den kan se mønstre, som du ikke selv kan se, når den gennemgår store mængder data,” siger David Dreyer Lassen.

Han nævner peer review, altså fagfællebedømmelse af forskningsartikler i videnskabelige tidsskrifter, som et eksempel på, hvor hurtigt udviklingen går, og hvor let de nye muligheder kan misbruges.

Der gik ikke mere end en uge, efter at ChatGPT var kommet, før tidsskrifterne begyndte at modtage fagfællebedømmelser genereret af chatbots, og det er ikke meningen, i hvert fald ikke hvis det ikke klart fremgår, at bedømmelsen er foretaget ved hjælp af AI.

“Hvis AI bruges fornuftigt og redeligt, kan jeg se mange anvendelsesmuligheder, men kan det misbruges? Ja, helt sikkert. Når du kan udføre meget mere forskning hurtigere, vil du også hurtigt kunne lave mere fupforskning, men giver det overhovedet mening at lave re-

views, når en AI kan generere en på ti sekunder? Det vil flytte på måderne, vi gør tingene på, for systemet er allerede under ekstremt stort pres,” siger han.

Frygter sneboldeffekt

Johannes Bjerva, der er lektor ved Institut for Datalogi på Aalborg Universitet, hvor han forsker i Natural Language Processing (NLP) og kunstig intelligens (AI), er ikke enig i, at indførelsen af AI-teknologier er en fordel for yngre forskere. Tværtimod har han i et indlæg i Altinget argumenteret for, at det risikerer at blive en dystopi for de yngste.

Han peger på, at på grund af den underliggende teknologi i store sprogmodeller fremhæver de især meget citerede forskeres arbejde. Vi står altså med et værktøj, der nærmest er skabt til at forstærke bias og gøre det sværere for unge forskere at etablere sig på markedet.

Problemet ses i stor grad inden for eksempelvis forskningsfinansiering, hvor forskere med mange citationer og en god bevillingshistorik har dokumenteret nemmere ved at få efterfølgende finansiering sammenlignet med dem, der ikke har noget.

Han frygter, at det kan ende med en sneboldeffekt, hvor det bliver mere og mere biased til fordel for den forskning, som ChatGPT kan lide.

“Det er essentielt, at vi sørger for, at forskning ikke bliver styret af store sprogmodeller, og at vi finder ud af, hvordan værktøjet kan bruges som et hjælpemiddel. Og ikke som en kunstig intelligens-gatekeeper, der kun lader de etablerede forskere nyde godt af automatiseringen,” har han skrevet i Altinget.

Johannes Bjerva tilføjer, at han som tidsskriftsredaktør oplever, at ChatGPT er begyndt at blive udbredt i forbindelse med fagfællebedømmelser. Inden for hans eget område vurderer han, at omkring 30 procent af de bedømmelser, han læser, er lavet ved hjælp af ChatGPT. Det mener han er dybt problematisk, da AI'en misser fejl og fremhæver andre fejl, der er ubetydelige.

Også han håber, at ChatGPT kan bruges til rutineopgaver som at svare på simple spørgsmål i forbindelse med vejledning, så underviserne kan gå mere i dybden med de svære spørgsmål.

“Det er helt fint at bruge det som effektiviseringsværktøj, så længe du

forholder dig kritisk. Vi har været igennem en masse besparelser, og teknologien kan måske gøre, at vi kommer tilbage til udgangspunktet, dengang hvor vi var mindre pressede,” siger han.

Sprogmodeller har begrænsninger

Jens Ulrik Hansen, der er lektor på Roskilde Universitet, hvor han forsker i kunstig intelligens og data science, mener, at sprogmodellerne har deres begrænsninger, og at de på nuværende tidspunkt er på et niveau, hvor de slet ikke kan erstatte mennesker.

“Computere har kunnet spille skak i 25 år, men de kan ikke efterligne det, vi gør som mennesker i det daglige. Tilsvarende kan ChatGPT nogle ting, som normalt kræver kognitive evner, men det betyder ikke, at den er intelligent,” siger han og fortsætter:

“ChatGPT kan understøtte mennesker ved at varetage nogle arbejdsopgaver, men på nuværende tidspunkt er det usandsynligt, at den vil kunne finde på banebrydende videnskabelige eksperimenter, der kan føre til nye opdagelser. Det er en sparringspartner, der kan hjælpe med at skabe overblik, hvis du sidder med store mængder litteratur eller data, kan styrke argumentationen i din forskningsartikel og kan analysere data, og det kan højne kvaliteten af dit arbejde,” siger han.

Jens Ulrik Hansen forventer, at AI vil få størst indflydelse på undervisningen, hvor det allerede giver problemer, når man skal evaluere de studerende til eksamen.

Indtil nu har de studerende skullet aflevere større skriftlige rapporter, hvor deres evne til at formulere sig har været en del af bedømmelsen, men snart må man finde andre måder, forudser han.

“Hvis de studerende skriver opgaven med hjælp fra ChatGPT, og underviseren retter den med ChatGPT, må man spørge, hvad formålet er. Hvad opnår man så?” spørger han. ■

Studerende skal genoptrænes i dybdelæsning

Læsningen af bøger og lange tekster er ikke en selvfølgelig kunnen for børn og unge i dag. Men dybdelæsning er en didaktisk vigtig kompetence, og derfor må studerende hjælpes på vej, siger læseforsker.

At 'læse på universitetet'. Det har altid været den folkelige betegnelse for at være studerende. For traditionelt har læsningen været den primære måde, man fik sin læring på.

Men måske er læsningen på vej til at blive en mere symbolsk betegnelse. Paletten af medier og måder at formidle viden på bliver hele tiden bredere. Og i naturligt følge med denne udvikling kommer nye generationer, for hvem læsning ikke har spillet den samme rolle.

De er ikke nødvendigvis dårligere læsere, men de er mindre trænede i at fordybe sig i lange tekster, fordi de ikke har været vant til at læse bøger.

“Der er sket nogle forandringer, der gør, at der er former for læsning, vi dyrker i mindre grad. Der er kommet andre medier, der konkurrerer med læsemedierne, og der er sket noget med måden, vi tilegner os viden på. Jeg møder en del gymnasielærere, der kan mærke, at deres elever har sværere ved at læse de lange, sammenhængende tekster. Og måske er lærerne også begyndt at tilpasse stoffet til det, eleverne kan, og give dem kortere tekstuddrag som pensum.”

Sådan fortæller Kristiane Hauer, der forsker i læsning og fordybelse.

“Vi har nok taget for givet, at kan man først læse, så kan man også dybdelæse. Men det at dybdelæse – altså når man koncentreret og vedholdende læser

længere, komplekse tekster – er ikke nemt. Det er noget, der skal trænes,” siger hun.

I sin nye bog ‘Læsning og fordybelse’ undersøger hun den fordybende læsning som fænomen. Både hvordan det opleves at fordybe sig, hvilken form for opmærksomhed det kræver, og hvad vi til gengæld får igen, når vi dybdelæser: en følelse af at teksten sætter sig i os som noget meningsfuldt.

Indsigter opstår i læseproces

De fleste kender følelsen, når man læser en spændende roman og bliver så opslugt, at timerne flyver af sted. Men det handler om mere end at være godt underholdt. I fordybelsen opstår et rum, hvor man kognitivt involveres i teksten – man skaber billeder og digter med på historien. Og i den tilstand opstår refleksionen som “en organisk, afsøgende, undertiden dagdrømmende form for tænkning, der fordyber vores engagement i verden og potentielt fører til større indsigt og originale ideer”, skriver Kristiane Hauer i bogen med reference til uddannelses- og medieforskeren Ellen Rose.

“Ved videnskabelige artikler er der altid en abstract, som man hurtigt kan skimme og orientere sig i. Men hvis jeg dybdelæser en hel forskningsartikel – også de mindre vigtige passager – er der noget i den proces og den tid, der ligger i det, der gør, at jeg bedre får nogle ideer og indsigter i forhold til det, jeg undersøger. Dybdelæsning foregår nødvendigvis ikke altid langsomt, men det er vigtigt at finde sit eget tempo, så man er med i læsningen, siger Kristiane Hauer.

Så selv om dybdelæsning er noget, man typisk oplever under læsning af skønlitteraturen, er det også en evne, man har brug for fagligt, især som akademiker. Derfor er det et potentielt læringsmæssigt problem, når diverse

undersøgelser viser, at de unge læser færre og færre bøger, og at de i stigende grad synes, at det er kedeligt at læse lange tekster.

Undervisere skal adressere læsningen

Mange gymnasier er i dag opmærksomme på problemet, siger Kristiane Hauer, der selv har samarbejdet med Falkonergården Gymnasium om tiltag, hvor hele skolen træner dybdelæsning i selvvalgte bøger. Men når de unge læsere er udfordrede, er det også noget, man som universitetslærer er nødt til at forholde sig til. Især på de fag, hvor man rent faktisk skal læse store tekstmængder.

“Som underviser kunne man en gang imellem tale om selve læsningen som aktivitet. At der er mange måder at læse på, og at skimme og overblikslæsning er gavnligt i nogle sammenhænge, men at dybdelæsning også er vigtigt at kunne praktisere. Man kan også med fordel eksplicitere over for de studerende, hvilke tekster eller tekstpassager der især er vigtige at dybdelæse,” siger hun.

Hun nævner som eksempel, at man på Institutt for statsvitenskap på Oslo Universitet er i gang med et projekt, der undersøger effekten af dybdelæsning hos universitetsstuderende. I projektet læser studerende og undervisere længere pensumtekster sammen i stilhed i perioder på mellem fire og seks timer uden digitale hjælpemidler.

Meget handler om at afmystificere og aftabusere. En åben og praktisk snak om, at det kan være svært at skulle læse langt, og hvordan man så gør det bedst muligt.

“Jeg har selv sammen med en anden underviser haft et projekt med nogle didaktikstuderende, der i en fælles samtale om læsning skulle prøve at visualisere, hvordan de læste fagligt hjemme. De tog billeder af deres læsepladser og fik udvekslet erfaringer om, hvordan de bedst tog noter, og hvordan de holder koncentrationen, når det er svært, eller når de ikke forstår teksten.”

Sværere at huske, når man lytter

Kristiane Hauer har selv meget fokus på det, hun kalder ‘læsningens materialitet’ – altså de fysiske rammer omkring læsesituationen, læsemediet og de andre medier, der er til stede under læsningen.

“Hvor sidder man? Hvor er ens telefon, når man læser? Får man notifikationer, hører man musik? Der er ikke nødvendigvis en rigtig måde at læse på, men det er vigtigt at være bevidst om, hvad der fungerer bedst for en. I et forskningsprojekt på Syddansk Universitet undersøgte man lærerstuderendes studielæsning, og der viste sig her nogle spændende perspektiver på de pauser, der indtræffer, når man kigger op fra teksten. Pauser og selvvalgte afbrydelser kan rent faktisk være produktive for erkendelsen, men det modsatte kan udefrakommende forstyrrelser,” siger hun.

I dag kan man nå langt uden at læse lange tekster. Det er nemt at finde resumer på nettet, og alternativt kan man indlæse teksten på ChatGPT og bede den fordøje teksten for en. Samtidig er lydmediet i rivende udvikling, og i forhold til skønlitteratur er det at lytte en bog blevet helt almindelig praksis.

Kristiane Hauer er ikke i tvivl om, at der er opbrud i forhold til medier og læringsmaterialer. Og netop derfor er det vigtigt at være opmærksom på,

hvilke didaktiske egenskaber der knytter sig til de forskellige former.

“Man kan bestemt godt dybdelæse en lydbog, men undersøgelser viser, at det er sværere at huske det, man hører, frem for det, man læser selv. For begge læseformer gælder det, at det er vigtigt at holde sig sin egen opmærksomhed for øje, mens man læser.

I fremtiden vil vi nok i mindre grad læse os til alt, men dybdelæsning af tekster er stadig noget, man skal kunne, hvis man skal være i stand til at få adgang til æstetiske oplevelser, dybere erkendelser og lange komplekse argumenter. For netop den slags egner skriftmediet sig rigtig godt til at fastholde. Det vil vi afskære os fra, hvis vi ikke evner at læse teksterne i deres helhed. Dybdelæsning kræver vedholdende træning, så vi skal holde os i form.”

Kristiane Hauer: ‘Læsning og fordybelse’, Aarhus Universitetsforlag, 2024.

Kristiane Hauer er faglig konsulent ved Nationalt Videncenter for Læsning og ekstern lektor ved Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse. Hun er yderligere også skønlitterær forfatter til blandt andet en række romaner.

TENDENS: VI GIDER IKKE LANGE TEKSTER

- Ifølge Bogpanelets årsrapporter læser voksne danskere generelt skønlitteratur mindre hyppigt end før i tiden.
- Undersøgelsen Børns læsning 2021 viser, at over halvdelen af alle elever fra 6. til 8. klasse synes, at det er kedeligt at læse, og at tallet stiger, jo ældre eleverne bliver.
- Den internationale læseundersøgelse PIRLS 2021 viser, at danske 4.-klasse-elevs læsekompetencer er signifikant faldende.
- I PISA 2018 var 16 % af danske elever svagt præsterende i læsning som 15-årige, og i 2022 var det steget til 19 %. Alligevel har især danske drenge ifølge PISA 2018 stor tiltro til deres egne læsekompetencer.
- PISA-undersøgelsen fra 2018 viser desuden, at over 50 % af de 15-årige danskere er enige eller meget enige i, at de kun læser af nødvendighed.

(Kilde: Kristiane Hauer: ‘Læsning og fordybelse’)

De fysiske rammer er vigtige at være opmærksom på, hvis man skal skabe gode betingelser for dybdelæsning, siger Kristiane Hauer.

***VIDENSKABSIKON
OG FILMHJELT***

Med en cocktail af kernefysik, politik og etiske dilemmaer er filmen om Robert Oppenheimer blevet en gigantsucces både kommercielt og kunstnerisk.

Forskning er spændende og rummer fantastiske historier. Det ved de fleste læsere af dette blad, men med filmen 'Oppenheimer' er budskabet nu nået endnu længere ud i den ganske verden.

Christopher Nolans film om fysikeren Robert Oppenheimer – atombombens fader – blev den store Oscar-sluger ved den nyligt overståede prisuddeling, og billetsalget nærmer sig en milliard dollars, hvilket gør den til den bedst indtjenende biografiske film.

'Verdens vigtigste mand' – sådan betegner filminstruktøren Nolan selv sin hovedperson. Og ser man på den betydning, atombomben har haft for historien efter Anden Verdenskrig, er det da bestemt et seriøst bud.

En bifigur, der spiller en meget lille rolle for historien, men som instruktøren ikke kunne dy sig for at tage med i et par enkelte scener, er Albert Einstein. Ganske vist var det Einstens (og Leó Szilárds) advarselsbrev til præsident Roosevelt i 1939, der førte til Manhattan-projektet, men Einstein arbejdede ikke selv på projektet, blandt andet fordi han ikke blev sikkerhedsgodkendt.

Efter krigen var de to videnskabelige ikoner stort set naboer. Begge arbejdede ved Institute of Advanced Studies (IAS) i Princeton og boede få hundrede meter fra hinanden. Men de havde relativt lidt med hinanden at gøre. Videnskabeligt set var de nærmest som en slags modstandere. Oppenheimer var begejstret for kvantemekanikken, mens Einstein talte den ned. Einstein troede ikke på eksistensen af sorte huller og argumenterede imod det i en artikel i 1939, og på omtrent samme tid fik Oppenheimer publiceret en artikel om sorte huller baseret netop på Einsteins relativitetsteori.

På nærværende billede ses Einstein og Oppenheimer i et fotosetup til en artikel i Time Magazine i 1947. I artiklen blev Einstein omtalt som 'a landmark, not a beacon' – en milepæl, ikke en ledestjerne. I Oppenheimer-biografien 'American Prometheus' gættes der på, at det var Oppenheimer, der helt anonymt gav den beskrivelse til journalisten.

Omvendt – da Oppenheimer blev bragt i spil som direktør for IAS i 1947, og Einstein skulle udtrykke sin mening, skrev han, at Oppenheimer virkede 'for dominerende' i sin påvirkning af de studerende.

Til trods for faglige gnidninger havde de to dog efter sigende et udmærket personligt forhold. En hændelse, der viser det, var i 1948, hvor Oppenheimer i al hemmelighed fik en antenne installeret på taget af Einsteins hus. På hans fødselsdag troppede Oppenheimer op med en radio og demonstrerede, hvordan han fremover kunne lytte til transmissionen af koncerterne i Carnegie Hall i New York – Einstein var en stor elsker af klassisk musik.

I en af filmens scener betror Oppenheimer Einstein sin bekymring for, at atombombens kernespaltningsproces vil fortsætte uhæmmet og 'antænde atmosfæren'. Den samtale fandt ganske rigtigt sted, men ikke med Einstein. Det var nobelprisvinder og kollega på Manhattan-projektet Arthur Compton, som Oppenheimer gik til. Men som Christopher Nolan forklarede i The New York Times: "Jeg ændrede det til Einstein – han er den person, folk kender." ■

Flere forskere fortsætter ufortrødent efter pensionsalderen

Et stigende antal forskere bliver ved med at forske, undervise og formidle, selvom de kunne været gået på pension for længst. En glædelig udvikling, lyder det fra ministeren, universiteterne og fagforeningerne.

Mange danskere drømmer om at arbejde mindre, men det kan de godt slå ud af hovedet ifølge statsminister Mette Frederiksen (Socialdemokratiet).

“Glem det, venner. Glem det,” sagde hun sidste år i marts.

Men om statsministeren tænkte på de velhavende seniorer, som lader sig selvpensionere flere år før tid for at trække sig tilbage for at nyde en runde golf, en sejltur og en flaske Barolo, eller om det var møntet på virksomheder, som eksperimenterer med en firedages arbejdsuge, sygeplejersker, som helst vil arbejde på deltid, eller dem, der følger tendensen The Great Resignation og siger jobbet op og smider vækkeuret ud for at passe børnene, dyrke egne gulerødder og bage brød, må stå hen i det uvisse.

En gruppe, Mette Frederiksen næppe havde i tankerne, må være forskerne og underviserne. Ældre lektorer, professorer og professorer emeritus/emerita takker nemlig ikke af i en tidlig alder. Tværtimod.

Danmark Statistik har ganske vist ingen særlig opgørelse over forskernes arbejdsliv. Men hvis de beskæftigede i statistikken opgøres efter uddannelse og branche, afslører tallene, at i 2022 underviste 12.166 med en ph.d.-grad, hvoraf 335 var over 67 år. Et årti tidligere var de tilsvarende tal henholdsvis 7.216 og 85.

Uddannelses- og Forskningsministeriets tal viser også en svagt stigende tendens til, at forskerne bliver længere.

I 2021 var der ansat 11.510 adjunkter, lektorer og professorer på universiteterne, hvoraf de 656 var over 65 år. Samtidig var der for første gang fire videnskabeligt ansatte over 80 år. I 2017 var tallene henholdsvis 11.164 og 629.

Dertil kommer et ukendt antal, der fortsætter deres virke ulønnet som professor emeritus eller emerita.

Handler om mere end nedslidning

Analysechef i Rookwool Fonden Anders Bruun Jonassen, som i 2019 var medforfatter til bogen ‘Hvordan udvikler beskæftigelsen sig i Danmark?’, forklarer udviklingen med tre forhold. For det første har Folketinget hævet efterløns- og pensionsalderen. For det andet lever vi længere og har helbredet til at kunne arbejde længere (hvis vi vil). Og for det tredje bliver det mere og mere normalt at blive flere år på

arbejdsmarkedet og derfor også accepteret – om end måske ikke ligefrem forventet.

Analysechefen advarer dog mod at tro, at forskere nødvendigvis bliver ved med at arbejde længere, fordi de ikke bliver nedslidte. Nok er det fysisk mindre belastende at være forsker, men til gengæld kan der være andre krav til arbejdet.

“Selv om dit helbred er i orden, kan det for eksempel godt være, at det ikke er sjovt at blive ved længere på din arbejdsplads, hvis du på andre måder har sværere ved at følge med,” siger Anders Bruun Jonassen.

Aldersgrænsen fjernet

Da den daværende VK-regering i 2016 stoppede med at tvinge forskere til at gå på pension, når de fyldte 70, skete det for at få flere hænder til arbejdsmarkedet og med støtte fra fagforeningerne.

Uddannelses- og forskningsminister Christina Egelund (Moderaterne) mener da også, at “det kun er positivt, at flere forskere vælger at blive på universiteterne og bidrage med deres viden og erfaring i den offentlige debat, selvom dåbsattesten er fra før farvefjernsyn og kildeskat”.

»Forskningen er et kald for mange, og man holder jo ikke nødvendigvis op med at være nysgerrig, blot fordi man kommer op i årene.«

Jesper Langergaard,
direktør for Danske Universiteter

“Gennem deres engagement og vedholdenhed er forskerne med til at styrke vores samfunds evne til at tænke nyt, bekæmpe misinformation og kvalificere den offentlige debat. Jeg kan kun gætte på, hvad der motiverer dem til at fortsætte deres virke, men engagement og videbegær kan man jo heldigvis sagtens bevare, selvom man bliver ældre,” siger hun.

I dag kalder direktøren for Danske Universiteter, Jesper Langergaard, det for et ‘stort aktiv’, når ældre forskere fortsat ønsker at bidrage til forskningen.

“Det giver også de yngre forskere adgang til viden og erfaring,” siger Jesper Langergaard, som giver én grund til, at de gør det: De kan ikke lade være!

“Forskningen er et kald for mange, og man holder jo ikke nødvendigvis op med at være nysgerrig, blot fordi man kommer op i årene.”

400 studerende mandag morgen

Den akademiske fagforening DM, som tæller mere end 75.000 humanistiske, naturvidenskabelige og samfundsvidenskabelige bachelorer, kandidater og studerende, havde ved årsskiftet 980 beskæftigede medlemmer på eller over 67 år. Heraf var de 385 ansat på universiteterne, professionshøjskolerne, erhvervsakademierne og de maritime uddannelser.

“Det er fantastisk, at forskere gerne vil fortsætte med at bidrage til forskningen – også efter at de har forladt en fast stilling ved universiteterne,” siger Mads Flyvholm, politisk seniorrådgiver i DM, og fortsætter:

“De har jo en stor viden på deres respektive fagområder, som samfundet nyder godt af stadig kommer i spil. Det gælder både i forhold til eventuel forskning og i forhold til at kvalificere den offentlige debat. Viden er helt afgørende for en god samfundsudvikling.”

Djøf, som er fagforening for de samfundsvidenskabelige akademikere, ledere og studerende, har ikke et tilsvarende overblik over, hvor mange af medlemmerne der fortsætter med at arbejde efter at have nået pensionsalderen.

Men Caroline Adolphsen, som er formand for Djøfs sektorudvalg for universiteter og forskning, fortæller, at hun i hvert fald på sin egen arbejdsplads, Aarhus BSS, oplever, at der er gode muligheder for at fortsætte som professor emeritus/emerita, og det gør flere kolleger brug af.

“En ulempe, som jeg ikke kan genkende fra min egen arbejdsplads, er selvfølgelig, hvis den ‘ældre’ forsker ikke længere holder sig orienteret og derfor kommer til at formidle forældet viden. Det er nu ikke min opfattelse, at det er et stort/reelt problem,” siger Caroline Adolphsen.

Lektoren på Juridisk Institut understreger, at hun selv og andre ansatte på universiteterne ikke har valgt branchen for pengenes skyld. De har valgt den på grund af interessen for “fordybelsen og tilegnelsen af ny viden”.

“Den passion ophører ikke nødvendigvis, blot fordi man har nået en alder, hvor man måske ikke længere orker at undervise 400 studerende i et auditorium mandag morgen klokken 08.00 eller onsdag eftermiddag klokken 16.00,” siger Caroline Adolphsen. ■

GRØNNEGÅRD: DU SKAL STOPPE, HVIS DU IKKE LAVER EN SKID

Jørgen Grønnegård Christensen har igennem snart et halvt århundrede dissekeret den offentlige forvaltning for danskerne. Og den 79-årige professor har ingen planer om at stoppe, medmindre beskeden en dag lyder: "Nu er det altså noget gammelmandsvrøvl."

På skrivebordet, med udsigt til den tilfrosne sø i baghaven i Birkerød, ligger de første kapitler til den kommende bog 'Embedsmænd'.

Han er netop kommet hjem fra Herning efter at have holdt et foredrag for deltagerne i FOF's Kulturhøjskole om samspillet mellem embedsmænd, ministre og regering i nutidens folkestyre.

Og så skal han for øvrigt også en af dagene have skrevet sin faste klumme til Weekendavisen.

Jørgen Grønnegård Christensen er stadig i fuld gang, på trods af at den 79-årige professor emeritus faktisk gik på pension i 2012.

Den nu afdøde kommentator Claes Kastholm Hansen har engang advaret om, at når Jørgen Grønnegård Christensen "ryster sin skrivetlo", så sker det, som allerede Adam Oehlenschläger varslende i 'Guldhornene':

"Da standser Ploven,/Og en Gysen farer/Igennem Skoven./Fugleskare/
Pludselig tier./Hellig Taushed/
Alt indvier."

Den tidligere professor på Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet, er det måske bedste danske eksempel på en såkaldt public intellectual – eller offentlig intellektuel. En, der forsker inden for videnskab, økonomi og filosofi, som ikke bare udmærker sig på sit specifikke felt, men også er i stand til at påvirke en bredere samfundsdebat. Da Jørgen Grønnegård Christensen i 2018 fik Erik Rasmussen-prisen, der uddeles af Dansk Selskab for Statskundskab, var begrundelsen netop hans "betydelige bidrag til den offentlige debat om indretningen af den offentlige sektor".

Selv er offentlig intellektuel nu ikke ord, han vil tage i sin mund.

"Nej, det mener jeg ikke. Nej!" siger Jørgen Grønnegård Christensen og griner.

"Det er at sætte sig selv op på en piedestal, hvor man er mere end andre og klogere. Og det er man jo ikke nødvendigvis. Jeg mener, at hvis man har haft et fagområde, som har haft en vis offentlig interesse, og ellers har lyst

til at formidle noget af den viden, som man måtte have om området, videre i en form, folk er i stand til at forstå, så skal man gøre dette. Og så ikke tage det så højtideligt."

Det har nu ikke forhindret Jørgen Grønnegård Christensen i at få nogle 'rigtig beskidte ting' i posten – han er ikke på de sociale medier på grund af sin offentlige profil – ikke mindst da han skrev om Tamil-sagen. I et enkelt tilfælde fik han endda et brev, som han valgte at aflevere til Østjyllands Politi.

Formand for Minkkommissionen

Den første artikel, Jørgen Grønnegård Christensen fik offentliggjort, var i 1968 i tidsskriftet *Politica* og havde overskriften 'Interesseartikulation og interesseaggregation i EEC' (som EU hed dengang).

Siden er det blevet til så mange artikler og bøger, og herunder antologier med bidrag fra Jørgen Grønnegård Christensen, at han ikke længere har noget overblik over antallet.

Til gengæld har Jørgen Grønnegård Christensen lettere ved at huske antallet af kommissioner, udvalg og ekspertgrupper, han enten har siddet i eller været formand for.

"Det er jo trods alt færre end bøgerne og artiklerne," konstaterer Jørgen Grønnegård Christensen og begynder

»Førhen gjaldt det for alle erhvervsgrupper, at når folk nåede pensionsalderen, så døde de som regel ret hurtigt efter at være gået på pension.«

Da Jørgen Grønnegård Christensen fyldte 68, skiftede han titlen som professor i offentlig forvaltning ud med professor emeritus og fortsatte faktisk frem til 2019 med at undervise som ekstern lektor.

at tælle på fingrene, mens han mumler for sig selv: Rigshospitalet, vandløbslov, produktivitetsudvalget, udvalget om praksissektorens organisation, arealudvalget, sygehuskommissionen, domstolenes strukturkommission, og så har der været nogle udvalg om embedsmænd ...

“Der har jeg i hvert fald været med i to-tre stykker,” lyder det.

“Så er vi oppe på ti! Ah, hvad skal vi sige? En 10-12 stykker.”

Og så alligevel ikke.

Efterfølgende skriver Jørgen Grønnegård Christensen, at den seneste større opgave selvfølgelig var i 2021, hvor han var formand for Folketingets såkaldte udredningsgruppe om regeringens håndtering af coronakrisen.

Revolutionsåret

Da Jørgen Grønnegård Christensen i 2014 fyldte 70, hed det i et fødselsdagsportræt, at han er “den borgerlige politolog par excellence – uden nogen partitilknytning”. Hvilket har betydet, at både blå og røde regeringer tilkaldte denne politologiske retsmedicin, når de havde brug for at få dissekeret den offentlige forvaltning.

Som overskriften på hans første artikel, fra revolutionsåret 1968, antyder, var bondesønnen fra Freltofte på Fyn aldrig nogen ungdomsoprører. Kendetegnene tilbragte Jørgen Grønnegård Christensen, der var kommet til Paris for at studere midt under urolighederne i maj, uanfægtet tiden på de læsesale, hvor han kunne finde materiale til sin specialeafhandling om de franske landboorganisationers europæiske politik.

Forældrene var ganske vist medlemmer af Venstre. Men dengang var en partibog mere almindeligt end i dag, og da en gruppe brød ud af Venstre i 1965 og dannede Liberalt Centrum, fulgte de trop. Ligesom for øvrigt sønnen.

“Jeg vedstår gerne at være pragmatisk liberal – men så heller ikke mere,” siger Jørgen Grønnegård Christensen.

“Og uden partitilknytning.”

Det var historikeren Aage Blomberg, som Jørgen Grønnegård Christensen havde som lærer og mentor på Odense Katedralskole, der foreslog ham at læse statskundskab.

“Studiet af magt er statskundskabens kerne,” indledte Jørgen Grønnegård Christensen sidste år sin artikel i antologien ‘På sporet af magten’. Institut for Statskundskab på Aarhus Universitet var først blevet oprettet i 1959 af netop Erik Rasmussen og juristen Poul Meyer, og ingen vidste rigtigt i starten, hvilke arbejdsgivere – om nogle – der ville være interesserede i at ansætte en nyuddannet cand.scient.pol.

“Man skal bare følge sine interesser, så skal det nok gå,” lød det imidlertid fra Aage Blomberg, der desuden kendte Erik Rasmussen fra bestyrelsen for Gymnasieskolernes Lærereforening og mente, at denne nok var en ‘meget fornuftig mand’.

Frihed

Det gik. Efter at være blevet færdiguddannet fik Jørgen Grønnegård Christensen ansættelse i Finansministeriet

på Slotsholmen som en af de såkaldte budgetbisser. Men snart kom den fuldmægtige i tvivl om, hvorvidt han havde valgt rigtigt.

“Jeg var 30 år, og når jeg tænkte langt – og altså frem til pensionsalderen – ville det være lang tid at arbejde i et hierarki,” fortæller han.

“Hvorimod hvis jeg blev forsker, så kunne jeg selv bestemme mine opgaver. Der var der ikke nogen overordnede, som bestemte dem. Det blev afgørende.”

Jørgen Grønnegård Christensen har aldrig fortrudt, at han vendte tilbage til Aarhus Universitet og Institut for Statskundskab. Til gengæld har han siden aldrig følt, at han bliver helt færdig med noget. Der er altid en ekstra bog eller artikel, som han kan læse. Noget, som han ikke tidligere har tænkt på. Eller en anden vinkel. Men på et tidspunkt er det selvfølgelig nødvendigt at sætte punktum. Så må han vende tilbage en anden gang. Hvis der bliver tid.

“Du har jo heller ikke en afgrænset arbejdsdag på samme måde som embedsmænd,” fortæller Jørgen Grønnegård Christensen.

“Hvorimod du er din egen herre, hvis du er ansat på et universitet. Det kan så føre to steder hen: Enten at man har oplevelsen af aldrig at have fri. Eller også at man holder evigt fri. Sidstnævnte mulighed gælder nu ikke mere, og det er selvfølgelig en af de gode ting, der er sket. Omvendt betyder det også, at det at være ansat på et universitet i højere grad er kommet til at ligne et almindeligt arbejdsliv.”

“Gammel nar”

Jørgen Grønnegård Christensens tidligere kollega, nu afdøde professor Nikolaj Petersen, sagde altid, at man skulle gå i tide, før man fik fornemmelsen, at nogle på ens institut tænkte: Hvad går den gamle nar egentlig og laver? Laver han overhovedet noget fornuftigt?

Så da Jørgen Grønnegård Christensen fyldte 68, skiftede han titlen som professor i offentlig forvaltning ud med professor emeritus og fortsatte faktisk frem til 2019 med at undervise som ekstern lektor.

“Førhen gjaldt det for alle erhvervsgrupper, at når folk nåede pensionsalderen, så døde de som regel ret hurtigt efter at være gået på pension,” siger Jørgen Grønnegård Christensen, der fortsat er aktiv langt efter den officielle pensionsalder.

“Problemet er selvfølgelig, at når der ikke længere er nogen aldersgrænse, så er der også nogle, som udnytter det til at blive hængende,” siger han.

Uden at Jørgen Grønnegård Christensen vil nævne navne, fortæller han, at en kollega på Københavns Universitet for mange år siden spurgte om hans planer. Jørgen Grønnegård Christensen svarede, at han planlagde at gå på pension som 68-årig, og spurgte så høfligt til den andens planer. Svaret lød, at kollegaen var i en ‘mellemfase’. Han blev i stillingen, mens han overvejede fremtiden.

“Hvilket vil sige, at han ikke lavede en skid,” siger Jørgen Grønnegård Christensen.

“Så synes jeg, at man skal gå på pension.”

Jørgen Grønnegård Christensen ved, at hans nuværende forskning ikke varer evigt. I sidste ende er det ‘efterspørgselsbaseret’: Er der efterspørgsel efter ham fra aviser, foreninger, forlag – og for den sags skyld Folketinget og regeringen.

“Hvis de en dag siger, at nu er det altså noget gammelmandsvrøvl, som ikke er trykkeværdigt, er det selvfølgelig en hård besked,” fortæller Jørgen Grønnegård Christensen.

“Men den må jeg så leve med at få.” ■

Pensionerede forskere vil være en fri og kritisk stemme i den offentlige debat

Med alderen følger en forpligtelse til at blande sig i den offentlige debat, siger stifterne af et nyt forum på Københavns Universitet for pensionerede professorer eller lektorer.

Navnet er endnu ikke kommet på døren til Københavns Universitets Center for Sundhed og Samfund, men hæve-sænke-bordene er på plads, kontorstolene står klar, og litografier og plakater i plastik læner sig op ad væggene og venter kun på at blive pakket ud og hængt op.

Lokalerne tilhører Foreningen Københavns Universitets Seniorforum, et tilbud for pensionerede professorer eller lektorer og dem, der planlægger at gå på pension “inden for en overskuelig årrække”, som det hedder i vedtægterne.

Foreningens 60 betalende medlemmer har mulighed for at få en fast kontorplads i et af de fem kontorer på etagen.

Seniorforums forperson, den 67-årige professor Helle Porsdam, og sekretæren, den 74-årige tidligere professor i dansk sprog Frans Gregersen, som selv gik på pension i 2019, viser rundt i lokalerne med udsigt til søerne uden for vinduerne. “Med havudsigt”, har dekanen spøgefuldt foreslået, at de annoncerer.

Ikke bare bliver vi ældre i Danmark. Der bliver også flere og flere ældre

forskere. Alene på Københavns Universitet var der i 2023 443 professorer mellem 60 og 89 år. Året forinden var tallet 288 og et årti tidligere 228. Københavns Universitet har ikke en opgørelse over antallet af emeritusser/emeritaer, som ikke (længere) er på lønningslisten.

“Der er en reserve, en viden, som lige så godt kan blive brugt,” siger Helle Porsdam.

Rektor ved Københavns Universitet Henrik C. Wegener kalder universitetet for “et akademisk fællesskab, som gennem emeritusordningen strækker sig ud over den formelle ansættelsesperiode”.

“Akademisk viden og erfaring kender ingen alder,” siger Henrik C. Wegener.

“Selv om dåbsattesten er af ældre dato, kan en emeriteret akademiker have meget relevant at byde på; både til universitetet og til samfundet. Det understøtter KU's Seniorforum. Derfor har vi stillet lokaler til rådighed.”

Sådan et må vi også have

Det var Helle Porsdam, som fik ideen til Seniorforum for fem år siden. Den 67-årige professor skrev i sin tid ph.d. på Yale University og modtager derfor

det amerikanske universitets nyhedsbrev, og her faldt hun en dag over en artikel om universitetets Henry Koerner Center for Emeritus Faculty, der blev oprettet i 2003. Centret er et forsøg på at fastholde afgangede professorer som en del af universitetets liv, og hendes første tanke var: Sådan et må vi også have på Københavns Universitet.

Som sagt så gjort.

I april 2022 blev Foreningen Københavns Universitets Seniorforum (UCPH Senior Forum) stiftet for at “tænke store tanker til masserne”, som det tidligere har heddet i et portræt i Uniavisen.

Seniorforums ambition er også at blive andet – og mere – end bare en ‘foredragsforening’, som Frans Gregersen udtrykker det. En forening, hvor deltagerne mødes efter arbejdstid til øst og rødvin for at lytte til en interessant person. Seniorforum håber, som det hedder i referatet fra det første årsmøde i maj 2023, at kunne “gribe ind i den offentlige debat”.

Medlemmerne har blandt andet kunnet gå til en række foredrag og debataftener om det internationale forskningssamarbejde i en tid præget

af krige og industrispionage, kunstig intelligens og den tyske teolog Johann Konrad Dippel.

“Det, som vi gerne vil, er at fortsætte med ny forskning og prøve at få nogle forskningsmidler til tværgående projekter,” siger Helle Porsdam og understreger, at Seniorforum netop skal være tværvideenskabelig. I dag er mange emeritusser ofte tilknyttet deres tidligere institutter på universitetet, og Seniorforum skal være et alternativ eller supplement til kun at blive emeritus på sit eget institut.

“Det skal være the selling point her,” siger hun.

“Hvis man vil det, så kommer man her. Og det vil vi måske kunne bruge i forbindelse med forskningsansøgninger: Vi er vittterligt totalt tværvideenskabelige.”

Det kunne for eksempel være at forske i, hvad Helle Porsdam kalder graceful ageing.

“Jeg ved ikke engang, hvad man skal kalde det på dansk,” siger hun.

“Men det handler om det, som ikke kun er sund aldring, men også ser på det hele: Hvad er det gode liv, når man bliver gammel? Hvad er de samfundsmæssige konsekvenser af, at vi bliver flere og flere ældre? Og altså ser på aldring fra alle aspekterne.”

Public intellectuals

Med alderen følger også en forpligtelse til at blande sig i den offentlige debat, lyder det fra Frans Gregersen og Helle Porsdam.

Ikke bare fordi forskerne får mere tid til det. Ytringsfriheden i forskningsverdenen er nemlig under pres af flere årsager, mener de to. Der kan være tale om censur af kontroversielle emner på grund af politisk korrekthed eller pres fra dem, der betaler for forskningen. Men de ældre forskere kan udtale sig mere frit. For karrieren ligger bag dem, så der er ikke den store frygt for at blive fyret eller for fremtidige konsekvenser.

“Vi skal bruge vores ytringsfrihed, fordi vi i højere grad er frigjort fra forpligtelser af embedsmæssig karakter,” siger Frans Gregersen.

“Det vil vi gerne udnytte til at blive en stemme i debatten. Men det er selvfølgelig et problem at kunne samle 30 mennesker, som altid har været vant til at være konstruktivt uenige med stort set hvem som helst, om at udtale sig fælles om noget i forvejen kontroversielt. Det skal vi øve os på.”

Idealet er de såkaldte public intellectuals, eller offentlige intellektuelle, der kendes fra andre lande, og som forsker i videnskab, økonomi og filosofi. Det er navne som Jürgen Habermas, Noam Chomsky og Martha Nussbaum, som

»Nu har vi stillet trampolinen op. Så skal vi se, om vi kan springe på den.«

Frans Gregersen

alle kom med på listen, da det amerikanske tidsskrift Foreign Policy (FP) tilbage i 2008 begyndte at udarbejde årlige lister over toptænkerne.

“De lever og er stadig aktive i det offentlige liv,” hedder det om kriteriet.

“De har udmærket sig på deres specifikke felt og er i stand til at influere en bredere debat, ofte langt ud over deres eget lands grænser.”

Trampolinen

Samtidig håber Seniorforum at kunne gøre det lettere for forskere at gå på pension, når den tid kommer.

“Det er faktisk svært at gå på pension som forsker,” siger Frans Gregersen.

“Og hvorfor er det det? Jo, fordi man faktisk aldrig går på pension som forsker! Man kan jo godt se, at man ikke længere bliver inviteret så meget til konferencer, får de samme opgaver – og selvfølgelig ikke længere løn! Det er jo nogle af de ting, som har været en vigtig del af ens identitet som forsker. Vi håber at kunne være med til at styrke hinanden i, at det at være en aktiv forsker ikke har noget at gøre med ens alder. Man kan blive syg, hvilket selvfølgelig sker oftere med alderen, men egentlig har det ikke noget at gøre med alder at være forsker.”

Uanset om det lykkes Seniorforum at blive en stemme i den offentlige debat eller ej, er Frans Gregersen og Helle Porsdam fortrøstningsfulde.

“Vi har en fallbackposition,” siger Frans Gregersen.

“Hvis det går galt, så har vi en udmærket foredragsforening, hvor vi sidder og drikker rødvin og spiser ost. Og det er jo ikke så dårligt!”

“Det sociale er også en vigtig del af det,” indskyder Helle Porsdam, inden Frans Gregersen fortsætter:

“Nu har vi stillet trampolinen op. Så skal vi se, om vi kan springe på den.” ■

Netværk skal hjælpe kvindelige ph.d'er ud af academia

Som ph.d.-uddannet er man ikke vant til at orientere sig mod arbejdsmarkedet uden for universiteterne. Derfor vil Lillian Wilde skabe et netværk, hvor man kan hjælpe hinanden til en karriere 'på den anden side'. Hendes inspiration er et netværk, der nu eksisterer på tiende år.

Når man er i det akademiske miljø, er man meget lidt orienteret mod det øvrige arbejdsmarked, og derfor kan det være svært at vide, hvilke jobmuligheder og kompetencekrav der findes uden for.

Den barriere oplever Lillian Wilde, der for halvandet år siden fik en ph.d.-grad i filosofi, og derfor tager hun nu initiativ til et netværk for kvindelige ph.d'er inden for humaniora og samfundsvidskab, der satser på en ikkeakademisk karriere.

"Jeg satser ikke på at blive i academia. Men jeg synes, det er svært at finde ud af, hvilke andre job der findes, og hvordan mine kompetencer passer. Det kunne være superdejligt at kunne sparre og diskutere mulighederne med andre i lignende situationer," siger Lillian Wilde.

Hun tog sin ph.d.-grad ved University of York, men i dag bor hun i København og arbejder på distance ved den tyske Internationale Hochschule. Hun vil meget gerne blive i København, og derfor vurderer hun realistisk, at hendes bedste muligheder ligger uden for universitetsverdenen.

"Efterhånden som jeg fik skrevet min ph.d., stod det klart for mig, at det er meget svært at finde en stilling ved universitetet, som ikke er tidsbegrænset. Men samtidig vidste jeg ikke rigtig, hvad jeg ellers kunne lave."

I akademiske miljøer er der kun én vej

Lillian Wilde har sine erfaringer fra York, men også Københavns Universitet, hvor hun var tilknyttet som gæsteforsker det sidste år af hendes ph.d.-forløb, og hvor hun tidligere havde taget sin kandidatgrad. Og begge steder oplevede hun, at jobmarkedet

uden for universitetets mure fyldte meget lidt. Særligt mellem de ansatte selv.

"Der fandtes kurser i karriereudvikling, men det var mest rettet mod de kandidatstuderende. For en ph.d.-studerende var der ligesom kun den ene vej, der fører op til professorstillingen. Og her tænker jeg især på den måde, man taler om det internt mellem kolleger i de akademiske miljøer på. Det er lidt, som om det er en fejl, hvis du ikke får en position inden for universitetet. Men det synes jeg ikke er rigtigt."

Netværket, som Lillian Wilde har etableret i samarbejde med DM, er for alle kvinder med en ph.d. inden for humaniora og samfundsvidenskab – både nye ph.d'er som Lillian Wilde selv og 'gamle', der har taget deres grad for mange år siden.

"Jeg vil gerne sparre med alle mulige – både kvinder, der har erfaringer uden for universitetet, som måske gerne vil udvikle sig og tænke i nye jobmuligheder, og kvinder i academia, der går med tanker om at søge væk."

NAT-netværk kører på tiende år

Inspirationen til netværket kommer til dels fra et tilsvarende netværk for

kvinder med ph.d.-grad inden for natur- og sundhedsvidenskaberne. Det blev også stiftet i DM-regi for hele ti år siden, og det lever i bedste velgående den dag i dag, fortæller Marie Merrild, den ene af netværkets to stiftere.

"Vi mødes fysisk i DM's lokaler på Frederiksberg omkring fem gange om året. Så har vi enten et tema, vi diskuterer, hvor vi måske har en oplægsholder udefra, eller en bordet rundt-seance, hvor vi hører fra hinanden, hvad der rører sig ude i branchen. Og så er der også nogle gange, hvor man konkret bruger netværket til at få ideer om, hvor man kan søge job," fortæller hun.

Marie Merrild er mikrobiolog hos Novo Nordisk og har været i koncernen i snart ti år. Men hun har stadig glæde af netværket.

"Selv om man har etableret sig på arbejdsmarkedet, kan man sagtens foretage nogle spring. Og blandt dem, der arbejder inden for academia, er der mange, der overvejer at finde job i det private. Jeg selv har været i Novo Nordisk, siden jeg blev færdig, men jeg har også skiftet job inden for koncernen, og jeg har også rakt ud til tidligere medlemmer og spurgt: Må jeg lige høre, hvad du laver nu?"

Grunden til, at de to stiftere tog initiativ til netværket for kvinder med naturvidenskabelig ph.d., var omtrent den samme som Lillian Wildes – manglende viden og information om jobmuligheder for ph.d'er.

"Der var ikke rigtig nogen steder, man kunne få vejledning i, hvilke muligheder der var derude. Tværtimod fik man næsten indtrykket, at man stod dårligt på arbejdsmarkedet, fordi man var overkvalificeret. Så netværket var et forsøg på at få noget perspektiv på, hvilke veje der kunne være i vores professionelle liv," fortæller Marie Merrild.

Det er omtrent samme model, Lillian Wilde satser på i forhold til netværket for kvinder med humanistisk og samfundsvidenskabelig ph.d.

"Jeg håber på, at vi kan mødes fysisk i København en gang om måneden. I starten tænker jeg bare, at vi skal snakke, og så med tiden kan vi måske arrangere, at vi får folk fra netværket eller eksterne til at holde oplæg og sparre om kompetencer og jobmarkedet," siger Lillian Wilde. ■

Hvis man ønsker at være medlem af netværket, kan man læse mere og tilmelde sig her.

'Fravær af materiale' er en af de fem kategorier inden for ekskluderende design, som Carsten Hvid Nielsen har opstillet.

ellers er der relativt få bænke langs murene.

Carsten Hvid Nielsen fortæller, at en større by som København i stigende grad skubber de hjemløse ud med designvalg om bænke og musik. Han drejer sig mod en af træbænkene langs muren. To armlæn deler bænken i tre siddepladser.

"Man kan sagtens sidde der, men kroppen er fysisk forhindret i at ligge ned," siger han.

Det er et eksempel på et designvalg, som bevidst eller ubevidst skubber en hjemløs person, som gerne vil hvile sig, ud af byrummet.

Nedkølede kroppe

Andet stop på ruten er spor 26. Det lidt afsides spor, som ifølge skiltningen ligger 15 minutters gang fra Hovedbanegården. Carsten Hvid Nielsen fortæller, at det tidligere har været et opholdssted for hjemløse og andre udsatte grupper som øldrikkere eller stofbrugere.

"Her plejede folk i hjemløshed at kunne søge ud om aftenen, væk fra menneskemængden," siger han og henviser til glasskurene på perronen.

Der, hvor der burde være glasdøre, er der gabende tomt. På en blæsende dag vil vinden suse lige igennem skuret. Carsten Hvid Nielsen forklarer, at der engang har været døre på skurene her, men at de blev afmonteret.

"Det betyder jo ikke noget, når man bare sidder og venter på toget. Men hvis man skal ligge her i seks til otte timer i koldt vejr, så vil vinden afkøle kroppen så meget, at det kan være ubehageligt og nærmest livsfarligt," siger han.

Ekskluderende design skubber hjemløse ud af byen

Carsten Hvid Nielsen skriver ph.d. om design af bænke, hegn og skilte, der har til formål at skubbe hjemløse og andre socialt udsatte grupper ud af byen. Han håber at kunne starte en samtale om, hvorvidt den slags ekskluderende design er den rigtige vej at gå.

Bænke med armlæn, så man ikke kan ligge ned. Støjende musik på togstationen, der gør det ulideligt at opholde sig der længere tid ad gangen. Gitre over varm udluftning.

Ekskluderende design findes mere og mere i gadebilledet, selvom det ikke nødvendigvis er noget, man lægger mærke til.

Ph.d.-studerende Carsten Hvid Nielsen har inviteret med på en gåtur i København for at vise eksempler på emnet, han laver ph.d.-projekt om. Turen starter ved Københavns Hovedbanegård og slutter ved Nørreport Station. Men hvor man sædvanligvis måske ville have fokus på sine omgivelser eller musikken i ørerne, vil Carsten Hvid Nielsen i dag fortælle om det, man let kan overse.

Det, der skubber hjemløse ud.

"Ekskluderende design har sneget sig ind i bybilledet de sidste 10-15 år," siger Carsten Hvid Nielsen.

Han er ph.d.-studerende ved Aalborg Universitet, hvor han til sommer

afslutter sin ph.d. om ekskluderende design under et større fireårigt projekt sammen Ole B. Jensen og Pia Lynggaard Justesen.

Vi starter på Hovedbanegården i København. Det er ikke ligefrem, fordi den bugner med gratis siddepladser. Hvis du betaler for en kop kaffe eller en cheeseburger, kan du få lov til at sidde ved et bord ved et af madstederne, men

CARSTEN HVID NIELSENS FEM KATEGORIER INDEN FOR EKSKLUDERENDE DESIGN:

- 1. Fysiske tiltag:** Korte bænke, armlæn på bænke, gitre over varm udluftning eller affaldsbeholdere, som det er svært at samle noget op fra – pantflasker for eksempel.
- 2. Tekniske installationer:** Vagter eller overvågningssystemer. Sensoriske forstyrrelser som skarpt lys i opgange eller høj musik, der bliver spillet offentlige steder.
- 3. Barrierer:** Hegn, porte, betalingstoiletter og byrum, såsom parker, der bliver lukket om aftenen.
- 4. Fravær af materiale:** Kan ses på områder, hvor der enten har været en bænk, eller hvor det er oplagt, at der kunne have været en. Kan også være manglende døre på busskure eller beplantning, der skæres ned, for at området bliver mere åbent og mindre afskærmende. 'Spøgelsesinventar' kalder Carsten Hvid Nielsen det.
- 5. Fysisk lovgivning eller regelsæt:** Ordensregler såsom "Uvedkommende ophold på stationsområdet ikke tilladt" eller "Brug af alkohol er ikke tilladt".

I reglementet på banegården står blandt andet: "Uvedkommende ophold på stationsområdet ikke tilladt". "Jamen, hvad er uvedkommende ophold? I virkeligheden er det jo meget vedkommende at opholde sig her som hjemløs, for der er ly og varme. Men de her regler skaber en afvisende atmosfære, så personer i hjemløshed betragter det som et no-go-område," siger Carsten Hvid Nielsen.

Her plejede man at kunne sidde og få varmen fra udluftningen.

Ud over de manglende døre er der også sat armlæn op på bænkerne, så det er umuligt at ligge på dem.

Da vi går videre ned ad Vesterbrogade, gør Carsten Hvid Nielsen holdt lige før en af indgangene til Tivoli.

Over en rist på jorden er der placeret en form for bur i metal med pigge på for at forhindre, at nogen kan sidde oven på risten. Der kommer nemlig varme ud af risten fra bygningen et sted, forklarer Carsten Hvid Nielsen.

"Det har været et ret attraktivt sted at opholde sig for en person i hjemløshed

for bare at sidde eller for at sælge aviser. Når der er koldt i byen, og man ikke har noget sted at søge hen, så bliver steder med varme attraktive," siger han.

Det er design, som dehumaniserer hjemløse, mener Carsten Hvid Nielsen.

"Brugen af pigge kender vi også fra design, der skal afskrække fugle. Det er en dehumanisering af personer i hjemløshed, når man bruger det mod dem," siger han.

Det etiske og moralske byrum

For de hjemløse på gaden handler det om at få opfyldt de mest basale behov. At finde læ, varme, trykthed og ro. Noget, som de ikke altid finder de oplagte steder såsom varmestuer og herberger.

"Det kan være meget stressende at være på et herberg. Hvis du ligger med otte andre mennesker, som måske har forskellige problemer såsom misbrug eller psykisk sygdom, så kan det være meget kaotisk," forklarer Carsten Hvid Nielsen.

Som en del af sit ph.d.-projekt har han gået rundt i de fire største byer i Danmark med 15 personer, som selv lever eller har levet i hjemløshed, for at se de steder, hvor de tidligere har kunnet være, men nu føler sig uønskede.

"Det er mest dem, der bliver påvirket af det, som ser ekskluderende design," siger han.

Formålet med ph.d.-projektet er ikke at fortælle byplanlæggere, hvordan de skal designe byrummet. Han vil med egne ord 'synliggøre ekskluderende design' og være med til at skabe en samtale om, hvorvidt den stigende mængde ekskluderende design er den vej, vi gerne vil gå i samfundet.

"Lige nu bliver den slags design bare monteret, armlæn kommer op, og designtiltag bliver iværksat, uden at vi egentlig når at forholde os til, om det er den måde, vi rent etisk og moralsk vil have vores byrum til at være," siger Carsten Hvid Nielsen.

Hvilken form for utryghed?

Carsten Hvid Nielsen anerkender, at det ekskluderende design er opstået, fordi der for nogle har været et behov.

"Vi kan jo godt diskutere, om nogen skal ligge på en bæk på stationen og sove, for det kan være utrygt for nogle andre. Men det er det faktisk også for personen, der ligger og sover. Så når vi

I forbindelse med sin forskning har Carsten Hvid Nielsen gået ture i byen med nuværende eller tidligere hjemløse personer.

VIS DIT PH.D.-PRJØKT

Hvem: Carsten Hvid Nielsen, cand.pæd. i pædagogisk sociologi.

Hvad: I mit ph.d.-projekt undersøger jeg fænomenet 'ekskluderende design' ud fra tre undringer: Hvad er det, hvordan opleves det, og hvordan kan vi skabe dialog om det? Ekskluderende design er design, der på forskellig vis presser personer i hjemløshed rundt i byen og er eksempelvis en bænk, der har fået monteret ekstra armlæn, som gør det umuligt at ligge ned, eller musik på stationer, som gør længerevarende ophold uudholdeligt.

Hvor: Afdelingen for Arkitektur og Urban Design, Institut for Arkitektur, Design og Medieteknologi, Aalborg Universitet.

Hvorfor: Det offentlige byrum er for alle, og når nogle oplever at blive ekskluderet fra disse byrum, skal det selvfølgelig undersøges. Ph.d.-projektet er en del af det større forskningsprojekt 'Ekskluderende design – social eksklusion i byens rum', der undersøger, hvordan kombinationen af design og lovgivning medvirker til at ekskludere personer i hjemløshed. Forskningsprojektet tager afsæt i en forståelse, der siger, at for at forholde os til denne type design, dets konsekvenser og vores alles etiske og moralske ansvar skal designet synliggøres. Når visse personer ekskluderes fra det offentlige byrum, påvirker det ikke blot dem, der ekskluderes, men os alle sammen: vores rummelighed, vores mangfoldighed og vores medmenneskelighed.

taler om utryghed i den sammenhæng, hvis trykthed taler vi så om?"

Nu er vi på Nørreport Station, og gåturen er kommet til sin ende. Carsten Hvid Nielsen fortæller, at noget design, som ekskluderer nogle, godt kan være en god ting for andre. Armlæn på bænke, der forhindrer en hjemløs i at ligge ned, kan hjælpe ældre eller svagtstående.

"Design kan jo godt være flere ting samtidig." ■

CBS henter gammel kending som ny rektor

Foto: SNU

Copenhagen Business Schools bestyrelse har ansat **Peter Møllgaard** som ny rektor. Han er aktuelt formand for Klimarådet, der rådgiver den danske regering om klimapolitik, og så er han professor i økonomi og dekan for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet på Syddansk Universitet.

For Peter Møllgaard bliver det et glædeligt gensyn med Nordens største businessuniversitet, som han har en mangeårig fortid på som både professor, institutleder og dekan. Han var ansat på Copenhagen Business School (CBS) i perioden fra 1996 til 2017, hvor han forlod Danmark til fordel for en stilling som dekan ved Maastricht University School of Business and Economics. I 2022 vendte han hjem til en tilsvarende titel ved Syddansk Universitet. Siden 2018 har han ved siden af sin akademiske karriere været formand for Klimarådet.

Det er Peter Møllgaards store ledelseserfaring samt kendskab til CBS og den aktuelle politiske situation for sektoren, som bestyrelsen har lagt vægt på i forbindelse med valget af ham til ny rektor. "Vi glæder os til at samarbejde med Peter Møllgaard. Peter kommer med store ledelsesmæssige og faglige kompetencer samt et stort netværk. Han har en omfattende erfaring med både nationalt og internationalt perspektiv, og han har stor indsigt i CBS, den politiske verden og de aktuelle politiske reformer. Vi er derfor overbeviste om, at CBS' direktion, ansatte og studerende vil få et godt samarbejde med Peter om den fortsatte udvikling af CBS," udtaler bestyrelsesformand Torben Møger Pedersen.

Peter Møllgaard ser frem til at vende tilbage på CBS og træde ind i rollen som rektor: "CBS står et rigtig stærkt sted med et stærkt brand, efterspurgt dimittender og internationalt anerkendte forskningsmiljøer. Jeg ser frem til sammen med direktionen, ansatte og studerende at styrke den position yderligere, og jeg er især optaget af, at CBS som Nordens største businessuniversitet skal tage ansvar for og være med til at løse og belyse nogle af de store udfordringer og transformationer, som samfundet står over for – som for eksempel den grønne omstilling, kunstig intelligens og livslang læring," siger han i en pressemeddelelse.

Peter Møllgaard tiltræder stillingen den 1. juni 2024, hvor han kommer til at stå i spidsen for 760 fuldtidsansatte forskere, 210 ph.d.-studerende, 680 ansatte i administrationen og cirka 21.000 studerende på hel- og deltid. Han afløser prorektor Inger Askehave, der har været konstitueret siden årsskiftet, hvor Nikolaj Malchow-Møller stoppede til fordel for et job i det private erhvervsliv.

H.C. Ørsted Guldmedalje til DTU- og KU-forsker

Selskabet for Naturlærens Udbredelse (SNU) har i anledning af sit 200-års

jubileum besluttet at tildele H.C. Ørsted Guldmedaljen i henholdsvis fysik og kemi til to

fremtrædende forskere, professor **Jens Kehlet Nørskov** og professor **Morten Meldal**.

SNU's H.C. Ørsted Guldmedalje gives for fremragende videnskabelige arbejder inden for fysikkens og kemiens områder. Medaljen kan gives til forskere, der arbejder i Danmark, og er hidtil tildelt 19 forskere siden 1909, heriblandt to nobelpristagere, Niels Bohr (1924) og Aage Bohr (1970).

Guldmedaljerne blev overrakt af Hans Majestæt Kongen i Den Sorte Diamant den 22. marts. Da Morten Meldal var bortrejst, modtog hans hustru, Phaedria Marie St. Hilaire, guldmedaljen på hans vegne.

Professor Jens Kehlet Nørskov fra Danmarks Tekniske Universitet modtager medaljen for at have haft en enorm indflydelse på vores forståelse af fænomener på grænsefladen mellem faste stoffer og gas- eller væskefasen. Som teoretisk fysiker har han været pioner inden for udviklingen og anvendelsen af kvantemekaniske beregninger til forståelse af adsorption og kemiske reaktioner på overflader. Han har udviklet, hvad der i dag er standardmodellen til forståelsen af kemiske bindinger ved metaloverflader, og hans forskning har skabt grundlaget for en forståelse af heterogen katalyse.

Professor Morten Meldal fra Københavns Universitet modtager H.C. Ørsted Guldmedaljen i kemi for sit markante bidrag til organisk kemi. Morten Meldal har i årevis været en toneangivende forsker og har blandt andet stået i spidsen for flere betydningsfulde opdagelser og teknologier inden for sine forskningsområder. Morten Meldal modtog i 2022 Nobelprisen for sit arbejde. Morten Meldals arbejde omfatter blandt andet 'klikkemi', hvor molekyler bygges hurtigt og effektivt klikker sammen i en særlig form for kemisk reaktion. Klikkemi bruges i både industrien og den akademiske verden til at danne nye molekyler og til at klikke håndtag på eksisterende molekyler uden at ændre deres biologiske funktion.

Guldmedaljerne og ceremonien er muliggjort med støtte fra energiselskabet Ørsted og Carlsbergs Mindelegat for Brygger J.C. Jacobsen.

Dronningens Videnskabspris går til bakterieforsker fra AAU

Foto: Søren Kjeldgaard

Dronning Margrethe II's Videnskabspris går i år til **Mads Albertsen**, professor ved Institut for Kemi og Biovidenskab på Aalborg Universitet.

Prisen er på 100.000 kroner og gives én gang om året til en fremragende dansk forsker under 50 år, hvis forskning er inden for de videnskaber, som repræsenteres af Videnskabernes Selskab. Prisen blev indstiftet af Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab i 2015 i anledningen af selskabets protektor H.M. Dronning Margrethe II's 75-års fødselsdag.

I Mads Albertsens forskningsgruppe arbejder de mod at forstå og kvantificere diversiteten af mikroorganismer ved både at udvikle og eksperimentere med nye anvendelser af sekventerings-teknologier.

Ifølge Mads Albertsen kender vi arvematerialet for under en procent af alle bakteriearter i naturen, og hans ambition er at beskrive og navngive resten, da de har indflydelse på alt lige fra vores sundhed til den biobaserede økonomi og vores klima.

I indstillingen til prisen fremgår det også, at Mads Albertsen i marts 2020 tog initiativ til at omlægge sit laboratorium til at sekventere alle SARS-CoV-2-genomer fra den intensive testning i Danmark ved at bruge metoder, som var udviklet i hans laboratorium. Over 99 procent af al genomsekventering af positive covid-19-prøver i Danmark frem til sommeren 2021 er foregået i Mads Albertsens laboratorium. Desuden bistod han med at etablere lokal SARS-CoV-2-sekventering ved alle landets store hospitaler.

Hendes Majestæt Dronning Margrethe II overrakte prisen den 10. april i Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs lokaler.

Ny samfundsvidenskabelig dekan på KU

Foto: Sine Hellmann

Det bliver en forsker og leder med en alsidig baggrund, der overtager stillingen som dekan ved Det Samfundsvidenskabelige Fakultet på Københavns

Universitet efter professor Mikkel Vedby Rasmussen, der ikke fik forlænget sin kontrakt efter fem år på posten.

Som afløser er valget faldet på professor **Vibeke Koushede**, der oprindeligt er uddannet jordemoder i England, inden hun blev Master of Public Health (MPH) og dernæst ph.d. i socialfarmaci – begge fra Københavns Universitet.

I perioden 2011 til 2020 var hun en tur forbi Syddansk Universitet, hvor hun havde titler som forsker, projektleder, seniorforsker/professor MSO, projektchef og forskningsgruppeleder.

De seneste 14 år har hun arbejdet med at bygge bro mellem forskning, uddannelse, policy og praksis. Hun har omfattende erfaring med social innovation og med at udvikle og lede store tværfaglige og tværsektorielle projekter og partnerskaber. Siden 2020 har Vibeke Koushede været institutleder på Institut for Psykologi på Københavns Universitet. Hun er professor i mental sundhedsfremme og er en af de førende forskere på sit felt både nationalt og internationalt.

Den kommende dekan har gennem årene deltaget i et væld af ekspertgrupper og bestyrelser. Hun er blandt andet medlem af Djøfs Trivselsalliance, af regeringens trivselskommission – der skal finde løsninger på den stigende mistrivsel blandt børn og unge – og bestyrelsesmedlem i Mary Fonden.

Vibeke Koushede får rigeligt at se til, da Det Samfundsvidenskabelige Fakultet står over for en kommende flytning til Sønder Campus og en række store opgaver i forbindelse med implementering af universitetets nye strategi, administrationsreform og kandidatreform. Hun overtager dekanposten den 1. maj.

Ny naturvidenskabelig dekan på AU

Foto: Marjun Danielsen

Ny dekan på Faculty of Natural Sciences på Aarhus Universitet bliver **Birgit Schiøtt**, der tiltræder stillingen den 1. maj.

Hun bliver dermed øverste leder for det fakultet, hvor hun har skabt sig en karriere

som internationalt anerkendt forsker blandt andet i forståelsen af hjernens kemi.

Professor Birgit Schiøtt er kandidat og ph.d. i kemi fra Aarhus Universitet. Omdrejningspunktet i hendes karriere har været Institut for Kemi på Aarhus Universitet, hvor hun blev lektor i 2001, professor MSO fra 2009, viceinstituteder i 2010, professor i 2014 og leder af instituttet fra 2014 til 2023. Gennem årene etablerede hun en uafhængig forskningsgruppe inden for medicinsk kemi og biofysik, og hun har forsket og undervist i lægemidlers virkemåder, enzyms kemi og kroppens proteiner. Forskningen har også ført hende på en række længerevarende forskningsophold ved højtrangerede universiteter i udlandet.

På Aarhus Universitet har Birgit Schiøtt engageret sig i undervisnings- og udviklingsaktiviteter og har desuden varetaget en lang række eksterne tillidshverv. Hun har blandt andet været medlem af Forskningspolitisk Udvalg i Videnskabernes Selskab og er medlem af Danmarks Frie Forskningsfonds bestyrelse.

Hun er ansat for fem år med mulighed for forlængelse i op til tre år.

Konstitueret dekan Erik Østergaard Jensen vender 1. maj tilbage til Molekylærbiologi og Genetik (MBG) som institutleder for en kortere periode, indtil stillingen bliver slået op.

Ny forperson i Det Unge Akademi

Det Unge Akademi (DUA) har ved sit årlige valg fordelt posterne som forperson, næstforperson og repræsentanter for de stående udvalg. Her blev **Louise Kruse Jensen**, som er professor ved Københavns Universitets Institut for Veterinær- og Husdyrvidenskab, valgt til ny forperson. Valget af DUA's nye næstforperson faldt på adjunkt **Anders Anker Bjørk**, der også er ansat på Københavns Universitet. De nye udvalgsrepræsentanter er henholdsvis adjunkt **Janus Juul Eriksen** (Det Forskningspolitiske Udvalg), adjunkt **Nina Molin Høyland-Kroghsbo** (Forskningsformidlingsudvalget) og lektor **Simona Zetterberg-Nielsen** (Samarbejdsudvalget). Tilsammen udgør de fem Det Unge Akademi ledende organ, rådet, gældende for et år.

Louise Kruse Jensen fortæller, at hun ønsker, at DUA det kommende år holder et stort fokus på forskningsintegritet og forskningsfrihed. Hun er optaget af at diskutere, hvad det gør for forskerens kreativitet og nysgerrighed, når forskningsfriheden bliver mere og mere begrænset.

Siden oprettelsen i 2011 har Det Unge Akademi fungeret som en selvstændig enhed under Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab. DUA har til formål at samle unge talentfulde forskere i Danmark og styrke grundforskning, den tværvideenskabelige udveksling og bygge bro mellem videnskab og samfund. Det Unge Akademi arbejder også for at give nogle af landets dygtigste unge forskere en stemme i offentligheden.

DUA består af 42 yngre forskere fra forskellige videnskabsgrene. Medlemskabet

af DUA er femårigt, og der optages syv-ti nye medlemmer hvert år. Dog er det maksimale antal medlemmer 44.

Ny institutleder på CBS

Professor MSO **Thyra Uth Thomsen** har den 1. april overtaget stillingen som institutleder for Institut for Afsætningsøkonomi på Copenhagen Business School (CBS). Hun afløser professor Adam Lindgreen, hvis stilling er udløbet efter otte år.

Thyra Uth Thomsen beskrives som en anerkendt professor inden for forbrugerforskning med stor erfaring og en stor passion for uddannelse. Hun begyndte sin forskerkarriere med en ph.d. fra Aarhus School of Business, og hun blev derefter adjunkt ved Roskilde Universitet og kom til CBS i 2004 som lektor ved Institut for Afsætningsøkonomi. Fra 2017 til 2020 var hun souschef på instituttet, og i de sidste otte år har hun været Academic Director for CBS' adjunktuddannelse. Hun sidder p.t. også i studienævn for HA Almen og cand.merc.

Ifølge konstitueret rektor Inger Askehave matcher Thyra Uth Thomsens kompetencer og de store skift i uddannelseslandskabet, der er på vej både for CBS og den danske universitetssektor, hinanden rigtig godt.

"Thyras forskningsresultater og hendes betydelige erfaring med at lede og udvikle transformativ marketinguddannelser viser i høj grad hendes evne til at skabe nødvendig forandring og tænke helhedsorienteret. Uddannelseslandskabet er under forandring på CBS og i Danmark, så Thyras kompetencer er meget værdifulde for os. Hun er empatisk, dedikeret og en samarbejdsorienteret leder, og jeg ser frem til at byde hende velkommen i institutlederkredsen på CBS," udtaler Inger Askehave i en nyhed på CBS' hjemmeside.

Stor pris til australsk DTU-ektor

Den unge australske ph.d. og lektor ved Danmarks Tekniske Universitet **Sophie R. Beeren** har modtaget den prestigefyldte Torkil Holm Pris 2024.

Prisen og den tilhørende belønning på 50.000 kroner gives på baggrund af Sophie R. Beerens bidrag til supramolekylær kemi inden for kulhydrater ved brug af enzymer, ikke mindst hendes arbejde med den skabelonstyrede enzymatiske syntese af cyclodextriner.

Sophie R. Beeren har etableret et nyt forskningsområde med enzymmedieret dynamisk kombinatorisk kemi. Hun har kombineret principperne for skabelonstyret syntese med enzymologi for at etablere en ny syntetisk metode, hvor kunstige skabelonmolekyler styrer resultatet af enzymatiske reaktioner. Oligosakkarider ville normalt betragtes som stabile forbindelser, men Sophie R. Beeren bruger enzymer til at gøre glykosidiske bindinger labile og omvælte vores forudindtagede opfattelser. Med hendes 'dynamiske glycaner' studerer hun supramolekylær kemi af

kulhydrater inden for kemiske netværk og udnytter dem i stimuli-responsive systemer.

Kreativiteten i hendes ideer er blevet anerkendt med adskillige prestigefyldte bevillinger, ligesom hendes arbejdes indflydelse fremgår af forfatter-skaber i de mest prestigefyldte kemitidsskrifter, herunder Journal of the American Chemical Society, Chem, Angewandte Chemie International Edition, Chemical Science og mange andre.

Formand for organisations- og priskomiteen for Torkil Holm Symposiet, professor Robert Madsen, udtaler, at der i nomineringen blev lagt vægt på, at "Sophie R. Beeren udfordrer med sin metode grænserne for dynamisk kovalent kemi og skaber resultater af reel praktisk – og sandsynligvis også kommerciel – værdi".

Torkil Holm Symposiet afholdes hvert andet år i samarbejde mellem Torkil Holm Fonden og ATV – Akademiet for de Tekniske Videnskaber.

Prorektor stopper på ITU

Jens Christian Godskesen har valgt at stoppe som prorektor på IT-Universitetet (ITU) den 1. august i år for at genoptage sin forskerkarriere som lektor ved Institut for Datalogi på ITU.

"Rammerne omkring en topledelsesfunktion er rigide, og det er uforligneligt med mit familieliv. Derfor ønsker jeg at vende tilbage til en forskerstilling, hvor jeg har bedre mulighed for at planlægge min arbejdstid," udtaler han på ITU's hjemmeside.

Jens Christian Godskesen har været ansat på ITU helt fra begyndelsen. ITU's første rektor, Mads Tofte, hentede i foråret 1999 Jens Christian til ITU fra en stilling som adjunkt på Danmarks Tekniske Universitet i Lyngby. Han har siden varetaget forskellige positioner. I 2005 blev han tillidsmand, i 2009 blev han udpeget som institutleder, mens han i 2016 takkede ja til stillingen som prorektor.

Som prorektor har Jens Christian Godskesen repræsenteret ITU i en bred vifte af bestyrelser, råd og nævn, herunder Dansk e-infrastruktur samarbejde (DeiC) såvel som det nationale digitale innovative og forskningsmæssige flagskib DIREC – hvor han varetager hvervet som formand.

Internt på ITU har han blandt andet været involveret i det omfattende arbejde med at strømline fundingprocessen for forskere. ITU's forskere sikrede sidste år tæt på 100 millioner kroner i eksterne forskningsmidler.

Når Jens Christian Godskesen træder tilbage som prorektor, vil han hellige sig sin forskerkarriere. Han har tidligere forsket i verifikation – det vil blandt andet sige matematiske beviser, der sikrer, at algoritmer og software fungerer uden fejl.

"Korrekthed af digitale systemer er blevet endnu vigtigere set i lyset af AI og introduktionen af kvantecomputere. Det bliver spændende at komme på omdrejningshøjde med den nuværende forskning på området," siger han.

Tre universitetsprofessorer medlemmer af udvalg, der skal se på offentlighedsloven

Professor **Michael Gøtze**, Københavns Universitet, professor **Louise Halleskov**, Aarhus Universitet, og professor **Sten Bønsing**, Aalborg Universitet, er blevet udpeget til det 17 personer store udvalg, der skal komme med forslag til ændringer af offentlighedsloven.

Det var regeringen, Danmarksdemokraterne, Det Konservative Folkeparti og Radikale Venstre, som tidligere på året blev enige om at nedsætte det lovforberedende udvalg, som havde sit første møde i marts.

Udvalget, der har landsdommer Thomas Klyver som formand, tæller blandt andre eksperter, myndigheder og medierepræsentanter.

Udvalget skal blandt andet undersøge, hvordan der kan gives adgang til aktindsigt i de politiske beslutningsprocesser i videre omfang end i dag. Derudover skal udvalget også overveje fordele og ulemper ved at indføre regler om prioritering mellem verserende aktindsigtsanmodninger. Dette kunne for eksempel være, om medier, interesseorganisationer eller personer, der søger indsigt i oplysninger om sig selv, skal have fortrinsret til at få behandlet en aktindsigtsanmodning.

Regeringen vil i 2. halvår 2024 indkalde Folketingets partier til en status på udvalgets arbejde.

Nye formænd for de faglige råd i Danmarks Frie Forskningsfond

Danmarks Frie Forskningsfond har i 2024 fået nye formænd i alle fem faglige råd, der blandt andet står for at vurdere tusindvis af ansøgninger med originale og nybrudsskabende forskningsideer inden for alle videnskabelige discipliner, som fonden modtager.

De fem formænd er:

Lone Koefoed Hansen, lektor ved Aarhus Universitet, for DFF | Kultur og Kommunikation.

Søren Bak, professor ved Københavns Universitet, for DFF | Natur og Univers.

Kathrine Vitus, professor ved VIVE, for DFF | Samfund og Erhverv.

Peter Rossing, professor ved Københavns Universitet og Region Hovedstaden, for DFF | Sundhed og Sygdom.

Mogens Brøndsted Nielsen, professor ved Københavns Universitet, for DFF | Teknologi og Produktion.

Prodekan fortsætter på Arts, AU

Niels Lehmann, der er uddannet dramaturg, har været prodekan for uddannelse på fakultetet Arts på Aarhus Universitet siden efteråret 2015, men i stedet for at vende

tilbage til forskningen tager han nu endnu en runde som prodekan. Forlængelsen er på tre år.

Niels Lehmann forventer, at kandidatreformen er en af de opgaver, som kommer til at fylde mest på skrivebordet de kommende år. 35 procent af kandidatuddannelserne på Arts skal omlægges til 75 ECTS-uddannelser eller til erhvervs kandidatuddannelser, samtidig med at bacheloruddannelserne dimensioneres.

“Jeg er rigtig glad for, at Niels har takket ja til at fortsætte som prodekan for uddannelse, og at vi på fakultetet kan blive ved med at trække på Niels’ enorme kendskab til alle vores uddannelser, især i denne tid, hvor vi skal sikre at have attraktive uddannelser også efter en kandidatreform,” siger Maja Horst, dekan på Arts.

Fondsbevilling sikrer CBS-forsker professorat

Ad de Jong bliver den første Kraks Fond Professor of Marketing ved Copenhagen Business School (CBS) takket være en generøs bevilling fra Kraks Fond.

Adam Lindgreen, leder af Institut for Afsætningsøkonomi på CBS, sætter stor pris på oprettelsen af Kraks Fond-marketingprofessoratet. Ifølge ham vil det have stor indflydelse på både CBS og samfundet generelt:

“Ny viden inden for dette område vil være til stor gavn for de mange virksomheder, der arbejder med blandt andet cirkulær økonomi. Med oprettelsen af Kraks Fond-professoratet i markedsføring vil vi få mulighed for at formidle Ad de Jongs forskning til virksomheder og samfundet generelt,” udtaler han.

Ad de Jong siger, at bevillingen giver ham mulighed for at gøre sin forskning bredere, særligt inden for markedsføring, og hvad det betyder for blandt andet handel og industri, og dermed nå et bredere publikum. Ad de Jong, der stammer fra Nederlandene, kom til CBS i 2018, da han havde hørt godt om universitetets stærke samarbejds-kultur.

RUC-ektor blandt Danmarks 100 største talenter

Fatima AlZahra'a Alatraktchi, lektor i translational biomedicin på Roskilde Universitet (RUC), er blandt landets 100 mest talentfulde unge ifølge

Berlingskes talentliste.

Det er 20. gang, at Berlingske udvælger 100 unge mennesker (under 36 år), der har “evnen og viljen til at nå helt til tops inden for dansk erhvervsliv eller det offentlige”.

Fatima AlZahra'a Alatraktchi er civilingeniør, high-tech-iværksætter, skønlitterær forfatter og ph.d. i nanoteknologi.

Hun har en unik tværvideenskabelig baggrund, hvor hun behersker to forskellige videnskabelige områder. Hun er både nanofysiker og mikrobiolog og får de to forskellige discipliner til at gå op i en højere enhed. Hendes forskningsområde er at forstå bakterielle infektioner ved at studere bakteriers kommunikation med nanofysiske metoder.

Dekan for Naturvidenskab på RUC Susanne Sørensen glæder sig over udnævnelsen:

“Fatima AlZahra'a Alatraktchi er et naturvidenskabeligt forskningstalant ud over det sædvanlige. Jeg kan ikke forestille mig en bedre kandidat til Talent 100. Hun viser en vej, som på alle måder er til inspiration for unge, som gerne vil kombinere en interesse for naturvidenskab med andre fagligheder. Jeg har store forventninger til, at Fatima med sin store dedikation til at gøre en forskel kommer til at skabe betydelige resultater inden for de nærmeste år,” siger hun.

KU-ektor ny formand for Lektoratsudvalget

Uddannelses- og forskningsminister Christina Egelund har udnævnt lektor **Tine Roesen**, Københavns Universitet, til ny formand for Lektoratsudvalget.

Tine Roesen har flere års erfaring som medlem af Lektoratsudvalget, hvor hun siden 2019 har været områdeansvarlig for det central- og østeuropæiske område.

Tine Roesens forskningsfelt er russisk litteratur, som hun også oversætter og formidler på dansk. Hun har også været uddannelsesleder for Russisk/Østeuropastudier og vicedirektør på Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier.

Lektoratsordningen under Uddannelses- og Forskningsministeriet blev etableret i 1937 og har til formål at udbrede kendskabet til dansk sprog, litteratur og kultur i udlandet gennem støtte til danskundervisningen ved udenlandske universiteter.

Til Lektoratsordningen er tilknyttet et Lektoratsudvalg, der består af en formand og fire medlemmer. Udvalget er rådgivende for ministeren i faglige spørgsmål vedrørende ordningen, og udvalget fungerer endvidere som et fagligt bedømmelsesudvalg, der indstiller lektorer til ansættelse ved udenlandske universiteter og indstiller sendelektorer til tilskud.

SDU udpeger ny campusleder i Esbjerg

Professor **Pernille Tanggaard Andersen** er blevet udpeget til ny campusleder for SDU Esbjerg (Syddansk Universitet). Hun har været viceinstituteder på Institut

for Sundhedstjenesteforskning i et par år, og hun er professor og forskningsleder for Sundhedsfremme ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet på Institut for

Sundhedstjenesteforskning, SDU. Hun er forhenværende lektor sammesteds, adjunkt ved Center for Arbejdsmarkedsforskning på Aalborg Universitet og ph.d. fra Københavns og Aalborg Universitet under det nationale forskningsprogram GEP (Gender, Empowerment and Politics). Dekan Ole Skøtt er meget tilfreds med, at Pernille Tanggaard Andersen har taget lederrollen på sig: "Pernille er den helt rette til at tage campuslederrollen på sig. Hun er dygtig, venlig og vellidt, og så har hun et meget stort kendskab til SDU i Esbjerg og til de forskellige uddannelses- og forskningsområder, som udgør SDU Esbjerg. Og hun har det brede netværk både lokalt, nationalt og internationalt, som vil være med til at sætte Esbjerg og SDU i Esbjerg på landkortet."

Pernille Tanggaard Andersen selv ser frem til at videreføre samarbejdet internt på tværs af SDU Esbjerg og eksternt til erhvervslivet, UC Syd, Esbjerg og Grindsted Sygehus og andre lokale aktører.

Hun har været ansat på SDU siden 2005, og hendes forskning omhandler ulighed i sundhed, borgere i udsatte positioner, tværsektorielt samarbejde og sundhedssociologi.

En særlig interesse har været at bedrive praksisnær forskning og etablere partnerskaber mellem kommuner, hospitaler, regioner, virksomheder og lokale aktører i civilsamfundet.

Pernille Tanggaard Andersen er medlem af programkomiteen for ulighed i sundhed under Behandlingsrådet, sidder i bestyrelsen for Center for Selvmordsforskning i DK, er medlem af det internationale forskningsudvalg for folkesundhedsvidenskab i Europa (EPH) og ekspertgruppen bag sygdomsbyrderapporterne, der netop er udgivet i regi af Sundhedsstyrelsen.

Ny professor på ITU

Sami S. Brandt er tiltrådt som professor ved Institut for Datalogi på IT-Universitetet (ITU) i København. Matematisk og statistisk modellering af signaler og i endnu højere grad billeder er omdrejningspunkt for Sami S. Brandts arbejde. På universitetet studerede han ingeniørvidenskab og matematik med hovedfag i informationsvidenskab og bifag i akustik og lydsignalbehandling. I 2002 afsluttede han sin doktorgrad ved Helsinki University of Technology, hvor han studerede geometriestimeringsproblemet i transmissionselektronmikroskopi for at muliggøre nøjagtig 3d-rekonstruktion af transmissionselektronmikroskop-billeder.

Sami S. Brandt har i øjeblikket travlt med at koordinere et nyt fælles akademisk og industrielt forskningsprojekt inden for mixed reality. XTREME, som det hedder, er et samarbejde mellem ITU og 14 partnere (blandt andet MUNCH-museet i Oslo og den finske nationalopera og ballet) med det formål at skabe banebrydende mixed reality-teknologi, der skal transportere koncerter og scenekunst direkte ind i brugernes hjem.

Tre nye sektionsledere på DTU Kemi

Instituttet DTU Kemi, Danmarks Tekniske Universitet, har gennemført en reorganisering og et ledelsesmæssigt genera-

tionsskifte, hvor man er gået fra to til tre sektioner, som samtidig har fået nye ledere.

Ny sektionsleder for Organisk Kemi er lektor **Sophie Beeren**, som forsker i brugen af enzymer i kemisk syntese og underviser i medicinsk kemi. Sektionsleder for Uorganisk Kemi bliver professor

Søren Kegnæs, hvis forskning sigter mod at udvikle materialer og katalysatorer, der kan lave grønne kemikalier og brændstoffer samt udnytte CO₂. Professor **Esbén Thormann**, som forsker i avancerede materialer til blandt andet sensorer og medikoteknik, er ny sektionsleder for Fysisk Kemi. Afgående sektionsleder for sektionen for Fysisk og Biofysisk Kemi professor Klaus Braagaard Møller vil fortsat varetage sin rolle som studieleder. Rolleskiftet frigiver desuden tid til hans arbejde med at udvikle både nukleare energiteknologier og metoder til at bruge kvantemekanik inden for det kemiske område. Den anden tidligere sektionsleder for Organisk og Uorganisk Kemi, professor Jens Øllgaard Duus, blev den 1. februar prodekan for uddannelser på DTU.

DTU Kemi har cirka 160 medarbejdere.

Millionbevilling til RUC-professor

Professor **Håvard Jenssen** fra Roskilde Universitet (RUC) har modtaget 13 millioner kroner fra Novo Nordisk Fonden til et forskningsprojekt, der kan føre til

nye behandlinger af bakterieinfektioner, der er resistente over for lægemidler.

Han skal undersøge nogle særlige proteiner, antimikrobielle peptider, små proteiner, der findes i alle levende organismer. De findes også i vores immunceller og er blandt andet en komponent i sved, spyt og på huden.

Håvard Jenssen vil bruge både traditionelle kemiske og biologiske analyser, og RUC's avancerede røntgenanlæg, RUCSAXS, vil også komme i spil. Ved hjælp af røntgenanlægget vil forskeren kunne studere peptiderne og deres interaktion med hinanden.

"Mit håb er, at vores forskning kommer til at spille en afgørende rolle i udviklingen af nye lægemidler, der kan bruges i kampen mod multi-resistente bakterier. Men jeg har også en oprigtig interesse i bedre at forstå, hvordan peptiderne, der produceres i vores celler, giver beskyttelse," siger Håvard Jenssen.

Ny professor i anvendt psykologi på SDU

Cand.psych., ph.d.

Mathias Kamp Lasgaard

er blevet udnævnt til professor i anvendt psykologi ved Institut for Psykologi på Syddansk

Universitet (SDU).

Mathias Kamp Lasgaards forskningsområde er sociale relationers betydning for trivsel og sundhed. Han skal i professoratet samarbejde med internationale forskere og lede et forskningsprogram, der skal give ny viden om social sundhed og bidrage til den strategiske udvikling af målrettede indsatser, som kan mindske ensomhed og social isolation.

Han fortsætter sideløbende som seniorforsker og programleder for en tværfaglig forskningsgruppe ved DEFACUM, et forsknings- og konsulenthus under Region Midtjylland.

Mathias Kamp Lasgaard har publiceret mere end 70 forskningsartikler, 20 videnskabelige rapporter og adskillige bogkapitler. Desuden sidder han blandt andet i Mary Fondens ekspertpanel om ensomhed, Flere i Fællesskabers styregruppe (medformand) og Ude-Bos bestyrelse. Han er desuden involveret i undersøgelsen 'Hvordan har du det?', som danner grundlag for regionale og nationale sundhedsprofiler.

Ny professor i neurologi med fokus på sclerose på SDU

Helle Hvilsted Nielsen er blevet udnævnt til klinisk professor på Klinisk Institut på Syddansk Universitet (SDU) i en nyoprettet stilling, hvor hun skal styrke

forskningen i neuroinflammatoriske sygdomme, hvor immunforsvaret er involveret i sygdomsudviklingen i hjernen, især med fokus på multipel sklerose.

Helle Hvilsted Niensens forskningsgruppe forsker både inden for dyremodeller og i kliniske forsøg med det formål at få mere indsigt i de bagvedliggende sygdomsmekanismer. Det åbner mulighed for bedre at forebygge, at sygdommene opstår, men også at standse udviklingen af sygdommene og udbedre de skader, de forvolder på nervesystemet.

Helle Hvilsted Nielsen er uddannet læge fra SDU i 2004, hvor hun også forsvarede sin ph.d.-grad i neuroinflammation i 2010. Siden 2015 har hun været tilknyttet Neurologisk Afdeling på Odense Universitetshospital som speciallæge og siden overlæge med ansvar for ledelse af blandt andet Skleroseklinikken og Det Neurologiske Ambulatorium.

Helle Hvilsted Nielsen har været lektor ved Institut for Molekylær Medicin og Klinisk Institut, SDU, siden 2017.

Har du en navnenyhed, som du tænker er relevant, så send den til redaktionen på cbl@dm.dk. Vi kan ikke love, at alle kommer med, og forbeholder os ret til at redigere teksten.

Forskerdansk er fucked

Forskere kan ikke tale ordentligt dansk, men sprogeksperter nægter at deltage i Forskerforums hylekor.

På Forskerforum er vi bekymrede for vores læsere.

Nærmere bestemt for vores læsere evne til at tale dansk.

Vi ved godt, at udenlandske tidsskrifter er 'the shit', og at forskningsgrupper med respekt for sig selv er internationale og har engelsk som arbejdssprog. Men det er, som om det engelske kryber ind og sætter sig som en virus på stemmebåndet, når samtalen er på dansk. Ikke bare engelske ord, fordi man ikke lige kan huske det danske, men også sætningskonstruktionerne. For eksempel kilder, der starter deres sætninger med "Såh ..." Præcis på den måde, amerikanere ynder at give deres fortælling etos ved at indlede den med "So ..."

Bekymringer skal man ikke gå og ruge på alene. Det hjælper at tale med

nogen. Så vi kontaktede to sprogeksperter for at tale om det.

Danmarks nok førende anglicisme-spotter er Henrik Gottlieb, lektor emeritus ved Københavns Universitet (KU). Han forsvarede for få år siden en doktorafhandling om anglicismer og vedligeholder en evigt voksende anglicisme-database. Det kan dog være lidt anstrengende at drøfte emnet med Henrik Gottlieb, for manden er en høj til at opsnappe alle de anglicismer, man selv bruger i sin daglige tale.

Som nu for eksempel 'eksperter', hvis engelske betydning efterhånden har udkonkurreret det danske 'fagmand'.

Og jo, siger Henrik Gottlieb. Forskere bliver påvirket af at beskæftige sig meget med engelsk. Men ikke mere end så mange andre. For eksempel vurderer han, at journalister er mere eksponerede for at lade deres danske sprog påvirke.

'Bedøvende ligeglade'

I forhold til forskeres sprog er det mere relevant at fokusere på det, han kalder domænetabet.

"Domænetab er, når man simpelthen ikke længere opretholder et arsenal af termer på dansk for nogle bestemte fagområder, så alle de fagspecifikke ord er engelske," forklarer han.

Problemet er især gældende for de forskere, der udelukkende publicerer på engelsk.

"Man kan bruge som indikator, hvor stor en del af fagpublikationerne der er på dansk. Der ligger teologi højest, så vidt jeg husker, så kommer 'nordisk', og der er også en del jura. Jeg er ret sikker på, at de såkaldte våde fag og ingeniørvidenskaber ligger oppe omkring 100 procent engelske publikationer. Og der er ingen tvivl om, at der parallelt med det er en sproglig bevidsthed. Folk, der arbejder med dansk, vil sætte en ære i at bruge danske termer, når de findes, mens medicinere vil være bedøvende ligeglade," siger Henrik Gottlieb, der imidlertid ikke lader sig hidse op over engelske erstatningsord i dansk.

"Kun i de tilfælde, hvor de engelske ord er mindre præcise end danske betegnelser. Hvis vi begynder at sige 'morgen' i stedet for 'formiddag', så er vi jo dumme."

Heller ikke hos hans KU-kollega, lektor Jacob Thøgersen, var der meget solidaritetsbekymring at hente.

"Jeg tror, det er et forkert udgangspunkt, at der er en klar adskillelse mellem dansk og engelsk. I virkeligheden er grænserne lidt mere flydende. Jeg er ikke sikker på, at 'win-win' ikke er et dansk ord, eller at det er et problem, hvis en forsker for eksempel siger 'second language user', for du forstår jo godt, hvad de siger. Vi lever simpelthen i et samfund, hvor engelsk er et sprog, der altid spiller med," siger Jacob Thøgersen.

Ak, sproget er af lave. ■

